

IDRÆTTENS INKLUDERENDE FÆLLESSKABER

En kortlægning af aktørlandskabet i arbejdet med at fremme idræt for alle

Rapport / April 2025

Maja Pilgaard &
Astrid Mellmølle

Idrættens
Analyseinstitut

IDRÆTTENS INKLUDERENDE FÆLLESSKABER

Titel

Idrættens inkluderende fællesskaber. En kortlægning af aktørlandskabet i arbejdet med at fremme idræt for alle

Forfatter

Maja Pilgaard & Astrid Mellmølle

Øvrige bidragydere

Amanda Uhd Wendt Nielsen og Cecilie Rohde Andersen

Rekvirent

Grundfos Fonden/Poul Due Jensen Fonden

Layout

Idrættens Analyseinstitut

Forsidefoto

Maskot/Getty Images

Udgave

1. udgave, Aarhus, april 2025

Pris

Rapporten kan downloades gratis på www.idan.dk

ISBN

978-87-94468-49-7 (pdf)

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Indledning.....	6
Resumé	7
Del 1: Vidensafsæt.....	7
Del 2: Kortlægning af aktører, der arbejder med inkluderende idræt for alle i Danmark ..	7
Del 3: Casestudie – indblik i nationale aktører	8
Del 1: Vidensafsæt.....	9
Mange danskere er en del af idrætsfællesskaberne	9
Ulighed i idrætsdeltagelse er strukturelt betinget.....	9
Idræt er ikke for alle	9
Hvad er 'inkluderende idræt for alle'?	10
Del 2: Kortlægning af aktører, der arbejder med inkluderende idræt for alle i Danmark	14
Oversigt over aktørlandskabet.....	14
Del 3: Casestudie – indblik i nationale aktører	19
Centrale potentialer i aktørernes arbejde	24
Centrale udfordringer	30
Dokumentation	38
Del 4: Fremtidens inkluderende idræt for alle.....	40
Fremtidsønske 1: Driftsøkonomi	41
Fremtidsønske 2: Samarbejde og et nationalt, samlende organ	42
Fremtidsønske 3: Behov for helhedstænkning.....	44
Perspektivering	45
Ønsker om sammenhængskraft, samarbejde og helhedstænkning minder om arbejdet i Team Danmarks samarbejdskommuner.....	46
Udsyn til modeller fra andre europæiske lande.....	46
På vej mod 'fremtidens inkluderende idræt for alle'?	47
Afrunding	49
Litteratur	51

Indledning

Det er en velkendt udfordring, at idrættens fællesskaber er skævt fordelt i befolkningen, og at de mest udsatte og sårbare målgrupper halter bagefter i deltagelsesstatistikkerne. Derfor har idræt for alle (sport for all) været en international dagsorden, der har været italesat, siden Europarådet første gang satte fokus på området i 1966. I Danmark så man dog først reelle initiativer (ud over fokus på kønsligestilling) i midten af 1990'erne med etablering af Idræt for Sindet under Dansk Arbejder Idrætsforbund.

Siden årtusindeskiftet er der for alvor kommet skub i dagsordenen om at inkludere sårbare målgrupper i aktive fællesskaber med afsæt i en vækst i aktører med fokus specifikt rettet mod idræt for udsatte og sårbare målgrupper.

Formålet med denne kortlægning er at skabe overblik over aktørlandskabet i Danmark. Hvordan bliver der aktuelt arbejdet med inkluderende fællesskaber i idrætten? Hvilke aktører findes, og hvad er deres organisatoriske ophæng? Hvilke målgrupper henvender aktørerne sig til, og hvad er deres centrale udfordringer og potentialer?

Med afsæt i denne viden er intentionen at skabe et solidt fundament for videre drøftelser af, hvordan man i Danmark kan sikre systematisk adgang til idrættens fællesskaber for alle.

Kortlægningen er udarbejdet af Idrættens Analyseinstitut for Poul Due Jensen Fonden/Grundfos Fonden og med økonomisk støtte til formidling af Lauritzen Fonden.

Resumé

Rapporten kortlægger aktørlandskabet og de centrale udfordringer og potentialer i arbejdet med at skabe inkluderende idræt for alle i Danmark. Rapporten er delt i tre dele: Et vidensafsæt, en kortlægning af aktørlandskabet og et casestudie af 13 landsdækkende aktører.

Del 1: Vidensafsæt

Mange danskere er en del af idrætsfællesskaberne

En stor del af danskerne deltager i idrætsaktiviteter, men der er en markant ulighed i deltagelsen. Undersøgelser viser, at 57 pct. af voksne og 80 pct. af børn og unge dyrker sport og motion. Dog er deltagelsen lavere blandt folk uden videregående uddannelse, dem uden for arbejdsmarkedet og børn af forældre, der ikke selv er idrætsaktive.

Ulighed i idrætsdeltagelse er strukturelt betinget

Uligheden i idrætsdeltagelse er tæt forbundet med socioøkonomiske faktorer og geografisk ulighed. Mennesker med fysiske, psykiske eller kognitive funktionsnedsættelser deltager også mindre i idrætsfællesskaber.

Idræt er ikke for alle

Rapporten understreger, at idræt ikke nødvendigvis er for alle, og at andre fritidsfællesskaber også kan være værdifulde. Deltagelse i idræt handler om kulturel kapital, normer og værdier, som ofte er knyttet til uddannelsesniveau. Dog ser man en tendens til, at mange sårbare målgrupper og mennesker med en funktionsnedsættelse angiver dette som barriere i sig selv for ikke at deltage i idrætsfællesskaberne.

Hvad er 'inkluderende idræt for alle'?

Inklusion defineres som aktiv og ligeværdig deltagelse i fællesskaber uanset forskelle i forudsætninger og funktionsevne. Inklusion i idrætten kan ske både gennem almene tilbud og særligt tilrettelagte indsatser.

Del 2: Kortlægning af aktører, der arbejder med inkluderende idræt for alle i Danmark

Metode

Kortlægningen er udført som desk research og omfatter tilbud på tværs af landets 98 kommuner. Der er identificeret 328 aktører, som henvender sig til forskellige målgrupper, herunder børn og unge med særlige behov, personer med fysiske eller kognitive funktionsnedsættelser og personer i sårbare situationer.

Oversigt over aktørlandskabet

De fleste tilbud er organiseret som foreninger med eget CVR-nummer, mens en mindre del drives som kommunale tilbud. Mange tilbud fungerer som rene idrætstilbud, mens andre er sociale tilbud, hvor idræt indgår som en delmængde.

Del 3: Casestudie – indblik i nationale aktører

Denne del af rapporten ser nærmere på de 13 aktører, der arbejder på tværs af flere kommuner og dermed har karakter af at være nationale snarere end lokale aktører.

Centrale potentialer i aktørernes arbejde

Aktørerne oplever succes med deres metoder og ser store potentialer i at samarbejde med hinanden og med kommunerne. De understreger vigtigheden af at have det rette mindset og anerkender gatekeeperes rolle i at sikre adgang til idrætsfællesskaber.

Centrale udfordringer

De største udfordringer er manglen på langsigtet økonomisk støtte og samarbejde. Idræt anses ofte som en 'kan-opgave' frem for en 'skal-opgave', og der mangler en holistisk tilgang til at sikre inkluderende idræt for alle.

Dokumentation

Dokumentation af arbejdet er vigtigt, men ressourcekrævende. Aktørerne er afhængige af at kunne dokumentere de positive effekter af deres arbejde for at sikre finansiering og ser et potentiale i bedre adgang til data og viden for at kunne arbejde med udvikling og optimering af indsatser.

Fremtidens inkluderende idræt for alle

Med afsæt i fokusgruppeinterviews med de nationale aktører fremkommer tre centrale ønsker til fremtidens arbejde med inkluderende idræt for alle.

Driftsøkonomi

Der er behov for strukturel ændring og langsigtet finansiering fra stat, kommuner og fonde for at sikre drift af inkluderende idrætstilbud. Der er samtidig behov for at skabe synergi mellem sundheds-, social- og kulturområdet.

Samarbejde og national platform

En national platform kan facilitere videndeling og koordinering mellem aktører, så der bedre kan foregå et samarbejde og arbejdes med lokal forankring af forskellige indsatser.

Helhedstækning

En holistisk tilgang, der anerkender idræt som en central del af arbejdet med sårbare målgrupper, er nødvendig for at udnytte synergier og potentialer.

Del 1: Vidensafsæt

Mange danskere er en del af idrætsfællesskaberne

Den seneste undersøgelse af danskernes motions- og sportsvaner fra 2020 viser, at 57 procent af voksne og 80 procent af børn og unge dyrker sport og motion (Rask et al., 2022).

Undersøgelsen peger samtidig på udfordringen ved den sociale ulighed, der afspejles i en markant lavere idrætsdeltagelse blandt folk uden videregående uddannelse, og/eller som er uden for arbejdsmarkedet, på kontanthjælp eller førtidspension.

Dertil viser undersøgelsen, at børns idrætsdeltagelse afhænger meget af forældrene. Er forældrene uden for arbejdsmarkedet, fra et ikke-vestligt land eller ikke selv idrætsaktive, daler sandsynligheden for, at børnene dyrker sport eller motion.

Ulighed i idrætsdeltagelse er strukturelt betinget

Ulighed i idrætsdeltagelse er strukturelt betinget. På kommuneniveau er andelen, der dyrker idræt, tæt forbundet med kommunens socioøkonomiske indeks (Pilgaard & Nielsen, 2018; Ibsen et al., 2021).

I sundhedsforskningen taler man også om geografisk ulighed, hvor man med afsæt i data fra Sundhedsprofilen kan identificere områder helt ned på postnummer, hvor befolkningen lever mere usundt og er mindre fysisk aktive end i de omkringliggende lokalområder (Sundhedsstyrelsen, 2023).

Også blandt mennesker med forskellige former for fysiske, psykiske eller kognitive funktionsnedsættelser ser man en tendens til lavere deltagelse i idrættens fællesskaber, end hvis man ikke har en funktionsnedsættelse (Pilgaard et al., 2022).

Men hvorfor opstår disse systematiske uligheder egentlig i idrættens fællesskaber i Danmark? Et land med over 14.000 idrætsforeninger og mere end 50.000 andre foreninger, herunder frivillige sociale foreninger?

Er det en naturlov, at idrættens fællesskaber primært er for de mest ressourcestærke og dem, der har økonomi og gode forudsætninger for at deltage? Eller kunne man forestille sig, det så helt anderledes ud? Hvad nu, hvis det at være udfordret på ét eller flere parametre i livet automatisk medførte, at man som minimum fik *tilbuddet* om at deltage i et idrætsfællesskab i lokalområdet? Hvordan ville statistikkerne så arte sig? Hvad ville det kræve organisatorisk og økonomisk? Og hvad ville man spare ved de positive gevinster, der potentielt følger med deltagelse?

Idræt er ikke for alle

Idræt er ikke nødvendigvis for alle. Der kan også være mange andre værdifulde fritidsfællesskaber, som giver mening for den enkelte. Derfor har denne rapport heller ikke en normativ hensigt om, at alle danskere *skal* være med i et idrætsfællesskab.

Undersøgelsen af danskernes motions- og sportsvaner viser f.eks., at mennesker med højt en grunduddannelse (8., 9. eller 10. klasse) er mere tilbøjelige til ikke at være interesseret i at dyrke mere sport eller motion end andre målgrupper. Det understreger, at idrætsdeltagelse også handler om kulturel kapital, normer og værdier, som ofte knytter sig til uddannelseslængde.

Men samtidig er det interessant, at man ikke finder samme svar, når man kigger på tværs af andre parametre som f.eks. god og dårlig trivsel. Her angiver meget få i dårlig trivsel, at det handler om manglende interesse, selvom sandsynligheden for at deltage i idrættens fællesskaber er meget mindre, hvis man ikke trives, end hvis man trives godt. Mennesker i dårlig trivsel mangler overskud eller motivation. Til forskel fra ikke at være interesseret, kan der i udtrykket 'at mangle motivation' ligge et ønske om rent faktisk at nå dertil, hvor man oplever at være motiveret.

Dertil tyder andre undersøgelser på, at personer med forskellige typer af funktionsnedsættelser heller ikke mangler interesse. I stedet svarer de ofte, at de har et handicap eller en funktionsnedsættelse (typisk mennesker med fysiske funktionsnedsættelser) og angiver dette som en barriere *i sig selv* for ikke at kunne deltage. Dertil svarer mange, at de ikke har overskud til det (typisk mennesker med psykiske funktionsnedsættelser), eller at de ikke har de rette forudsætninger for at være med (typisk mennesker med kognitive funktionsnedsættelser) (Pilgaard et al., 2022).

Det vidner om et idrætssystem præget af en 'ableisme-biased' kultur (Darcy et al., 2020), hvor det at være 'able' / at kunne noget er en implicit forudsætning for at deltage. Der er behov for strukturelle ændringer, hvis man vil ændre på dette mindset, og der findes imidlertid mange indsatser, tilbud og aktører, som arbejder på at skabe denne forandring.

Interessen for at skabe 'inkluderende idræt for alle' har således været stigende de seneste to årtier med en række indsatser på både statsligt, kommunalt og civilsamfundsmæssigt niveau, som denne rapport kommer nærmere ind på i del 2 og 3.

Analyserne i det følgende giver ikke svar på alle de spørgsmål, som rapporten her rejser indledningsvist. Men intentionen er at skabe et bedre fundament af viden for de videre drøftelser af, hvilke strukturelle tiltag der kan understøtte inkluderende idræt for alle.

Hvad er 'inkluderende idræt for alle'?

Inklusion som begreb

I 2013 udarbejdede socialstyrelsen følgende definition på inklusion:

"Inklusion er, når en person eller en gruppe af personer deltager aktivt og ligeværdigt i fællesskaber uanset forskelle i forudsætninger og funktionsevne. Med ligeværdigt menes gensidig accept af forskellighed. Med fællesskaber forstås de almindelige samfundsmæssige institutioner, hvor mennesker interagerer og påvirker hinanden, som f.eks. daginstitution, skole, arbejde, uddannelsesliv, foreningsliv og lokalsamfundet."

(Inklusion - Videnscenter om handicap (videnomhandicap.dk))

Inklusion har især været på dagsordenen i folkeskoleregi de seneste årtier, og i 2012 vedtog regeringen, at 96 pct. af alle skolebørn i 2015 skulle modtage almindelig undervisning frem for specialundervisning¹. Målsætningen blev dog droppet igen allerede i 2016, og spoler man frem til 2022, viste en analyse, at andelen, der modtog specialundervisning var steget til 23,7 pct. fra 18,3 pct. i 2015².

Selvom der har været et ønske om større grad af inklusion i almenundervisningen for at undgå stigmatisering og adskillelse af børn i kategorierne 'normale' og 'specielle', har det været en vanskelig opgave at implementere på folkeskoleområdet.

Inklusion i en idrætssammenhæng

Udviklingen på skoleområdet er et meget godt spejl på den udvikling og debat, der foregår på idræts- og fritidsområdet. Her finder man eksempler på tilsvarende efterspørgsel efter en mere ambitiøs inklusion af mennesker med f.eks. handicap eller anden form for sårbarhed eller udsathed i det, man kan kalde for almenidrætten:

"I 2030 skal det være helt naturligt for enhver klub at inkludere mennesker med handicap."

Parasport Danmark, 2023.

En rapport om idræt for mennesker med funktionsnedsættelser italesatte i 2022 det iboende paradoks, der ligger i ønsket om inklusion: *"Inkluder mig, og jeg føler mig udsat"*. (Pilgaard et al., 2022). Tilsvarende viste en rapport om idræt for socialt udsatte i 2019, at mennesker i sårbare og socialt udsatte positioner efterspørger idrætsfællesskaber med ligesindede, hvor man føler sig tryk og kan relatere til de andre udøvere (Pilgaard, 2019).

I praksis bliver der arbejdet i begge retninger i disse år ud fra et ønske om både at sikre lavere adgangsbarrierer for at deltage i almene idrætsfællesskaber og for at sikre etablering af særligt tilrettelagte specialtilbud med specifikke målgrupper for øje. Parasport Danmark oplever f.eks., at flere almene foreninger indleder samarbejder eller opretter hold for mennesker med handicap eller psykiske udfordringer³.

Inklusion 'i' eller 'gennem' idræt

Foruden skellen mellem almene vs. særligt tilrettelagte indsatser, kan man også skelne mellem fokus på 'inklusion i idrætten' vs. 'inklusion gennem idrætten'.

Mens 'inklusion i idræt' bliver omtalt som et fokus på at sikre alle mulighed for en plads i idrætsfællesskaberne uanset baggrund eller forudsætninger, handler 'inklusion gennem idræt' mere om at bruge idrætten som metode til at udvikle personlige, sociale eller fysiske

¹ <https://www.dr.dk/nyheder/indland/baggrund-saadan-blev-inklusion-et-krav-i-danske-skoler>

² <https://www.folkeskolen.dk/inklusion-specialpaedagogik/fa-overblikket-over-de-mange-nye-tal-om-hvordan-det-gar-med-inklusionen/4625608>

<https://www.folkeskolen.dk/inklusion-specialpaedagogik-specialundervisning/andelen-af-born-i-speci-altilbud-fortsætter-med-at-stige/4781605>

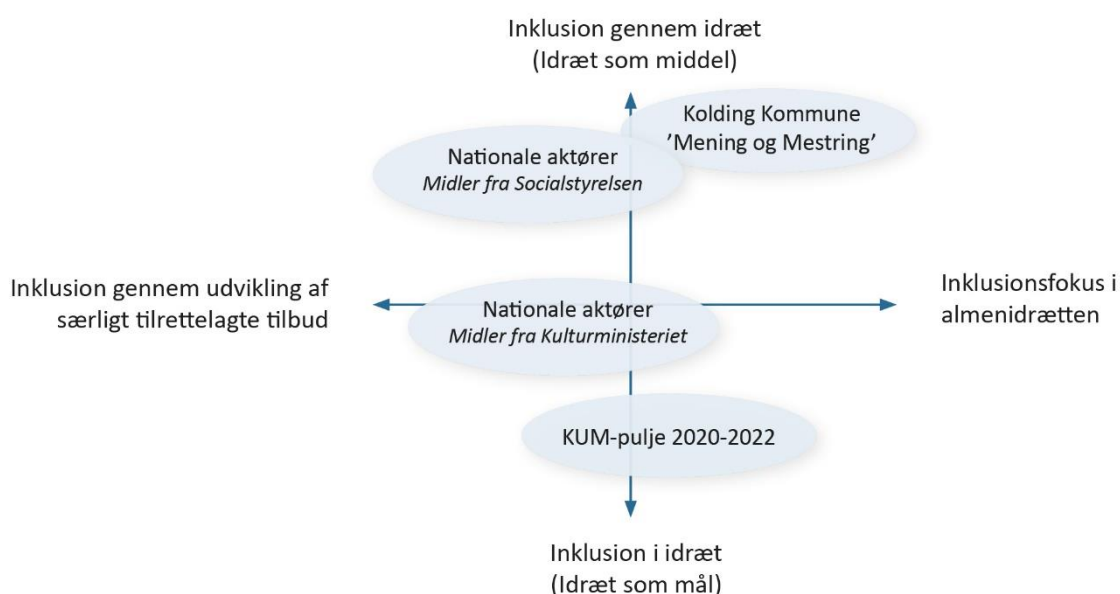
³ [Parasporten fylder mere og mere i de almene idrætsforeninger | Nordjylland | DR.](#)

kompetencer eller på anden vis opnå værdi på andre områder i den enkeltes liv (Pecnikar Oblak & Campos, 2023).

Det er vanskeligt at identificere, hvorvidt tilbud arbejder i den ene eller den anden retning, og ofte vil de to veje fungere som overlappende tilgange, men der kan være en tilbøjelighed til at have fokus på de værdier, man kan opnå via 'inklusion gennem idræt', når kommuner eller fonde investerer penge i forskellige indsatser, der handler om at sikre alle en plads i idrættens fællesskaber.

Model 1 herunder illustrerer nogle eksempler på indsatser, der placerer sig forskellige steder på de to akser mellem inklusion i almenidrætten vs. særligt tilrettelagte tilbud, og mellem inklusion i idrætten vs. inklusion gennem idræt.

Model 1: Oversigt over tilgange i arbejdet med inkluderende idræt for alle

Eksempel på støtte af 'inklusion i idræt' gennem udvikling af særligt tilrettelagte tilbud

Af statslige initiativer udmøntede Kulturministeriet f.eks. 19,2 mio. kr. i perioden 2020-2022 til idrætsprojekter, der skulle få flere personer i udsathed med i lokale fællesskaber⁴. Puljen var målrettet innovative partnerskaber med flere forskellige aktører.

Dertil har Kulturministeriet i en årrække afsat midler via forskellige puljer til aktører som Landsforeningen af Væresteders initiativ Sport for Livet, BROEN Danmark, Ombold, Idræt for Sindet og GAME, senest med midler fra Finansloven i 2024⁵. Samtidig har flere af disse aktører modtaget midler fra Socialstyrelsen gennem de tidligere PUF-midler og senere fra den såkaldte SSA-reserve.

⁴ <https://kum.dk/aktuelt/nyheder/13-nye-idaetsprojekter-skal-faa-flere-udsatte-med-i-lokale-faellesskaber-1>

⁵ <https://www.dr.dk/sporten/regeringen-vil-sproejte-ti-millioner-om-aaret-ind-i-gadeidraetten>

At Kulturministeriet udmønter puljer og finansierer aktører på idrætsområdet ud over hovedorganisationerne DIF, DGI og Dansk Firmaidræt, kan ses som en anerkendelse af, at der er behov for særlige indsatser for at imødekomme sårbare og udsatte målgrupper på idrætsområdet og deres mulighed for at indgå i idrætsfællesskaber på lige fod med andre. Dertil kan det ses som en anerkendelse af, at almene idrætsforeninger ikke alene bør stå med ansvaret for at løfte denne opgave.

Når de samtidig får midler fra Socialstyrelsen, vidner det om, at de også bliver anerkendt som aktører, der skaber inklusion *gennem* idræt, hvor idræt bliver en metode i det sociale arbejde med andre gevinster i sigte.

Model 1 illustrerer, at samme aktør dermed kan placeres forskellige steder, afhængig af hvorfra de modtager økonomisk støtte.

Eksempel på 'inklusion gennem idræt' i et samarbejde mellem kommune og lokale foreninger

Et kommunalt eksempel på inklusion gennem idræt finder man med indsatsen 'Mening og mestring' i Kolding Kommune, som investerer 500.000 kr. årligt på at sikre gratis motion i dagtimerne for mennesker med psykisk sårbarhed eller andre udfordringer i livet. Kommunen samarbejder med lokale foreninger og tilbyder 12 forskellige aktiviteter i dagtimerne. Med projektet ønsker Kolding Kommune at sikre en bedre hverdag med øget selv-værd, sundhed og livskvalitet⁶. Samtidig har kommunen opgjort, at de på et år har haft 350 deltagere, heraf er 100 kommet i job. Heri ligger et meget direkte samfundsøkonomisk regnskab, særligt hvis man lykkes med at aktivere borgere, der ikke ville være kommet i job via andre (og billigere) beskæftigelsesindsatser.

Med afsæt i disse betragtninger om skelen mellem inklusion i almene tilbud vs. oprettelse af særligt tilrettelagte tilbud på den ene side og skelen mellem inklusion i idræt og inklusion gennem idræt på den anden side, præsenterer næste del af rapporten en kortlægning af eksisterende tilbud og aktører, der arbejder med inkluderende idræt for alle i Danmark.

⁶ <https://www.kolding.dk/borger/kultur-fritid-frivillighed/fritid-og-idraet/bevaeg-dig-for-livet/mening-og-mestring>

Del 2: Kortlægning af aktører, der arbejder med inkluderende idræt for alle i Danmark

Kortlægningen af aktører, der arbejder med 'inkluderende idræt for alle', er udført som desk research i efteråret 2024 med henblik på at identificere aktuelle tilbud⁷ på tværs af landets 98 kommuner. Hver kommune er gennemgået systematisk med blik for synlige, tilgængelige tilbud.

Følgende søgeord er anvendt på tværs af kommuner:

- sårbar
- social udsat
- funktionsnedsættelse
- handicap
- udviklingshandicap
- særlige behov
- psykisk sårbar
- sindslidende
- inklusion
- inkluderende

I kombination med

- tilbud
- idræt
- motion
- aktivitet

På tværs af de første tre kommuner (Aabenraa, Aalborg og Aarhus) bestod listen af 106 tilbud i alt. Mange af disse tilbud henvender sig til seniorer, ligesom mange patientforeninger med tilbud til f.eks. gigtramte fyldte på listen.

Den resterende kortlægning er gennemført med en mere snæver definition, hvor aktører eller tilbud, der generelt henvender sig til seniorer samt patientforeninger er sorteret fra. Det reducerede antallet af aktører i de tre første kommuner til 62⁸, mens der på tværs af alle landets kommuner blev fundet 328⁹ tilbud.

Oversigt over aktørlandskabet

De 328 aktører henvender sig til mange forskellige målgrupper, som i analysen er opdelt i otte overordnede kategorier, som vist i figur 1 herunder. Flere aktører henvender sig til

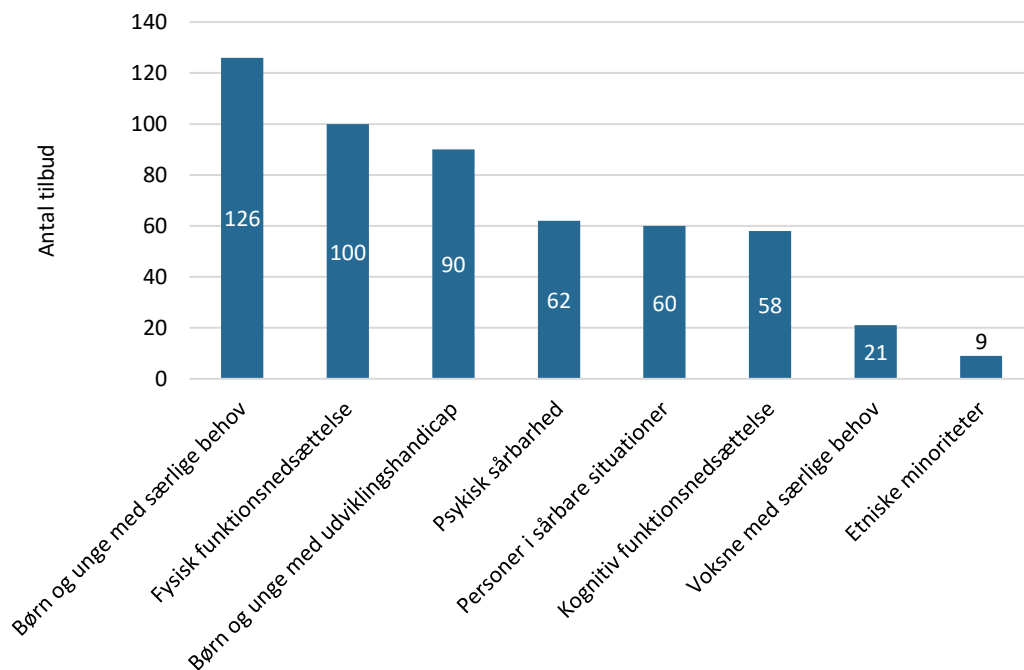
⁷ I researchfasen fremkom en række forældede tilbud, som ikke længere var tilgængelige eller aktive/åbne for deltagere, men som altså fortsat lå synlige online. Disse er ikke talt med i den endelige kortlægning. Lukkede tilbud, som kræver visitation eller henvisning fra kommunen (f.eks. på et bosted), er heller ikke med i kortlægningen.

⁸ 8 tilbud i Aabenraa, 14 i Aalborg og 40 i Aarhus.

⁹ Kortlægningen er opgjort på aktørniveau, og derfor tæller det kun med én gang, hvis en forening f.eks. har mere end ét hold målrettet specifikke målgrupper.

mere end én målgruppe, hvorfor det samlede antal overstiger de 328 aktører, som kortlægningen finder.

Figur 1: Flest aktører henvender sig til børn og unge med særlige behov¹⁰

I kortlægningen indgår aktører, der har et lokalt ophæng i de enkelte kommuner, f.eks. en lokal forening som Stavtrup Håndbold, men i mange tilfælde er tilbuddet etableret i et samarbejde med en aktør, der opererer på tværs af flere kommuner, i dette tilfælde med Lykkeliga¹¹.

I karakteriseringen af aktørerne er de samtidig blevet vurderet ud fra, om der er tale om en specialiseret aktør til en specifik målgruppe, som f.eks. IF Aktivisterne i Ballerup Kommune, der er en forening, som henvender sig til mennesker med psykisk sårbarhed og

¹⁰ Kategorisering i de otte kategorier er baseret på en vurdering af ordlyden for det enkelte tilbud. F.eks. beskriver nogle tilbud, at de henvender sig til personer i sårbare situationer, mens andre specifikt også skriver mennesker med psykisk sårbarhed. Det er ikke altid givet, hvilke målgrupper tilbuddene henvender sig til – formentlig fordi det i flere tilfælde ikke er specifikt afgrænset. Det samme gælder for funktionsnedsættelser, hvor nogle tilbud skelner mellem fysiske og kognitive funktionsnedsættelser, mens andre ikke skelner og blot henvender sig til 'mennesker med funktionsnedsættelser'.

Analysen har desuden forsøgt at skelne mellem tilbud til børn, unge og voksne. Dette er gjort ved kun at anvende kategorierne 'børn og unge med handicap eller særlige behov', og 'børn og unge med udviklingshandicap', da disse betegnelser ofte forekommer. Tilbud til personer over 18 år er defineret som tilbud til voksne.

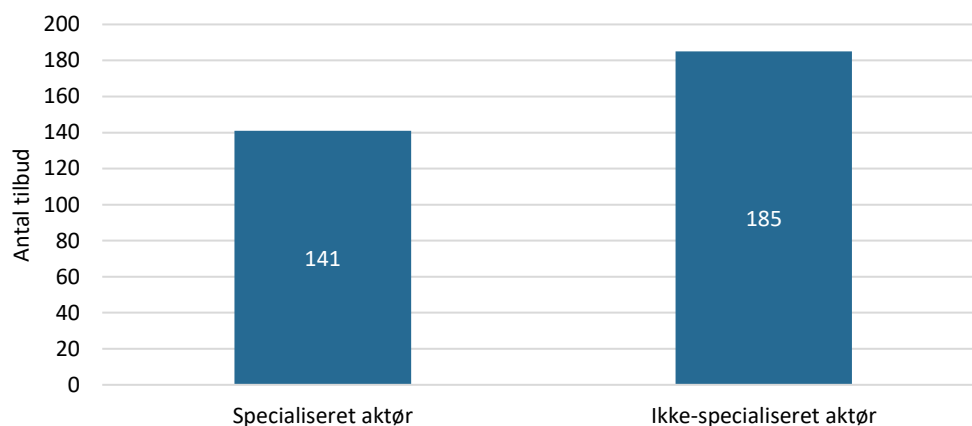
Endelig henvender nogle tilbud sig til både børn og voksne, hvorfor de er kodet til begge målgrupper.

¹¹ Andre aktører som Get2sport er også repræsenteret flere gange i de tilfælde, hvor foreninger er identificeret som lokalt ophæng. Get2sport fremgår ni gange (repræsenteret ved ni lokale foreninger).

tilbyder vandgymnastik, tennis og badminton (i retning mod venstre jf. model 1 i forrige afsnit). Eller om der omvendt er tale om et særligt tilrettelagt tilbud i en almen forening som f.eks. Sdr. Omme IF-gymnastik, der foruden alle mulige andre hold har et såkaldt 'solsikkehold' for børn, der har svært ved at indgå på ordinære hold (i retning mod højre jf. model 1).

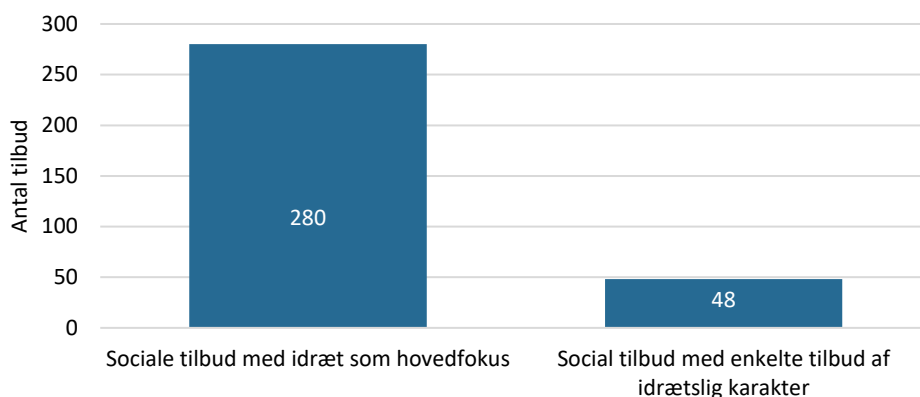
Kortlægningen finder en overvægt på 185 aktører, der fungerer som Sdr. Omme IF med hold i den almene forening, mens de resterende 141 aktører fungerer som afgrænsede, specialiserede tilbud (figur 2). Kortlægningen finder ingen tilbud, man kan kategorisere som deciderede blandede (f.eks. det, man kan kalde for 'mixed abilities', hvor mennesker med funktionsnedsættelser eller udviklingshæmning deltager på hold med andre personer), men at der under alle omstændigheder er en overvægt at tilbud, som foregår under samme organisatoriske ophæng og formentlig også i de samme fysiske rammer som ikke-specialiserede aktiviteter.

Figur 2: De fleste tilbud har organisatorisk ophæng i en almen, ikke-specialiseret idrætsforening

Dertil viser kortlægningen, at et stort flertal af de identificerede tilbud fungerer som deciderede idrætstilbud (i retning nedad jf. model 1 i forrige afsnit), mens 48 tilbud har karakter af at være sociale tilbud med flere forskellige aktiviteter på hylderne, hvor idræt udgør en delmængde heraf (figur 3) (i retning opad jf. model 1).

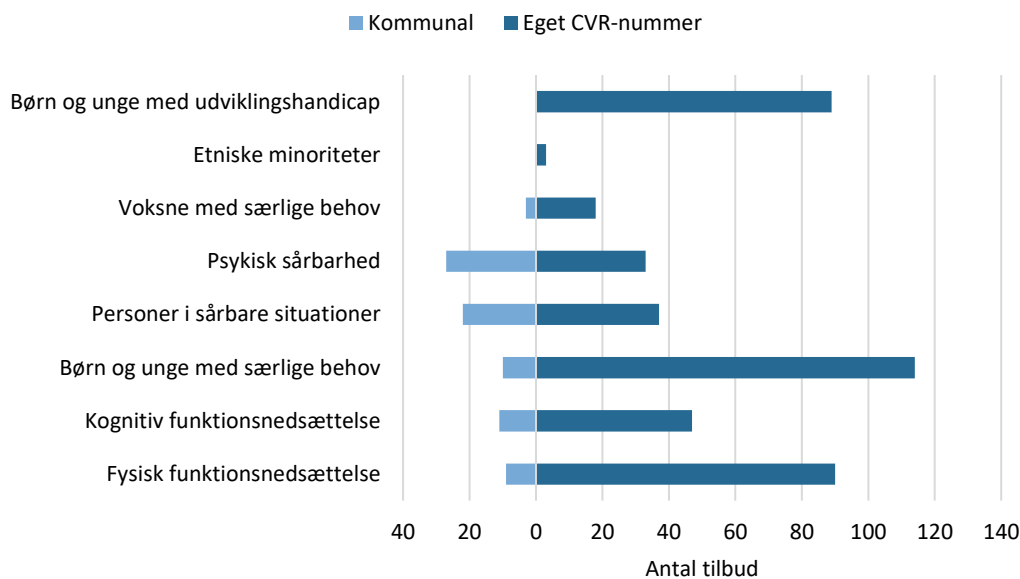
Figur 3: Stor overvægt af tilbud, som har idræt som hovedfokus

Yderligere er det muligt at se på aktørens organisatoriske ophæng, og her finder man en stor overvægt af tilbud organiseret som foreninger med eget CVR-nummer, mens en mindre del på 41 aktører figurerer som et kommunalt tilbud. Et kommunalt tilbud kan f.eks. være UngVejle, der arrangerer gåture og andre aktiviteter som 'Fut i Fællesskabet' målrettet unge mellem 14 og 30 år i psykisk sårbarhed.

Figur 4 viser, at kommunale tilbud især fylder inden for psykisk sårbarhed blandt voksne.

Figur 4: Et flertal af aktørerne er organiseret som foreninger med eget CVR-nummer

På den ene side finder man altså en lang række tilbud, som på forskellig vis rækker ud til målgrupper, der ikke nødvendigvis af sig selv har så let ved at komme til idræt i den lokale idrætsforening, og på den anden side kan man diskutere, om 328 tilbud er mange eller få.

I Danmark findes over 14.000 idrætsforeninger, og ifølge kortlægningen svarer det altså til, at under 2 pct. af landets idrætsforeninger har et hold, der tilbyder idræt for en særlig målgruppe. Kortlægningen er dog ikke nødvendigvis udtømmende, ligesom der kan være

tilbud, som rummer forskellige målgrupper enten på almene hold eller uden at synliggøre tilbuddene på en måde, så de fremkommer via researchen til denne kortlægning.

Foruden disse identificerede lokale tilbud vender næste afsnit blikket mod aktører, der til forskel fra disse lokale tilbud har mere karakter af at være nationale, fordi de har tilbud i flere forskellige kommuner. Sådanne tilbud kommer således ud over de lokale tilbud, det har været muligt at identificere gennem desk research.

Del 3: Casestudie – indblik i nationale aktører

Tredje del af projektet tager udgangspunkt i en række centrale aktører, som alle arbejder med inkluderende idrætsfællesskaber på forskellige niveauer.

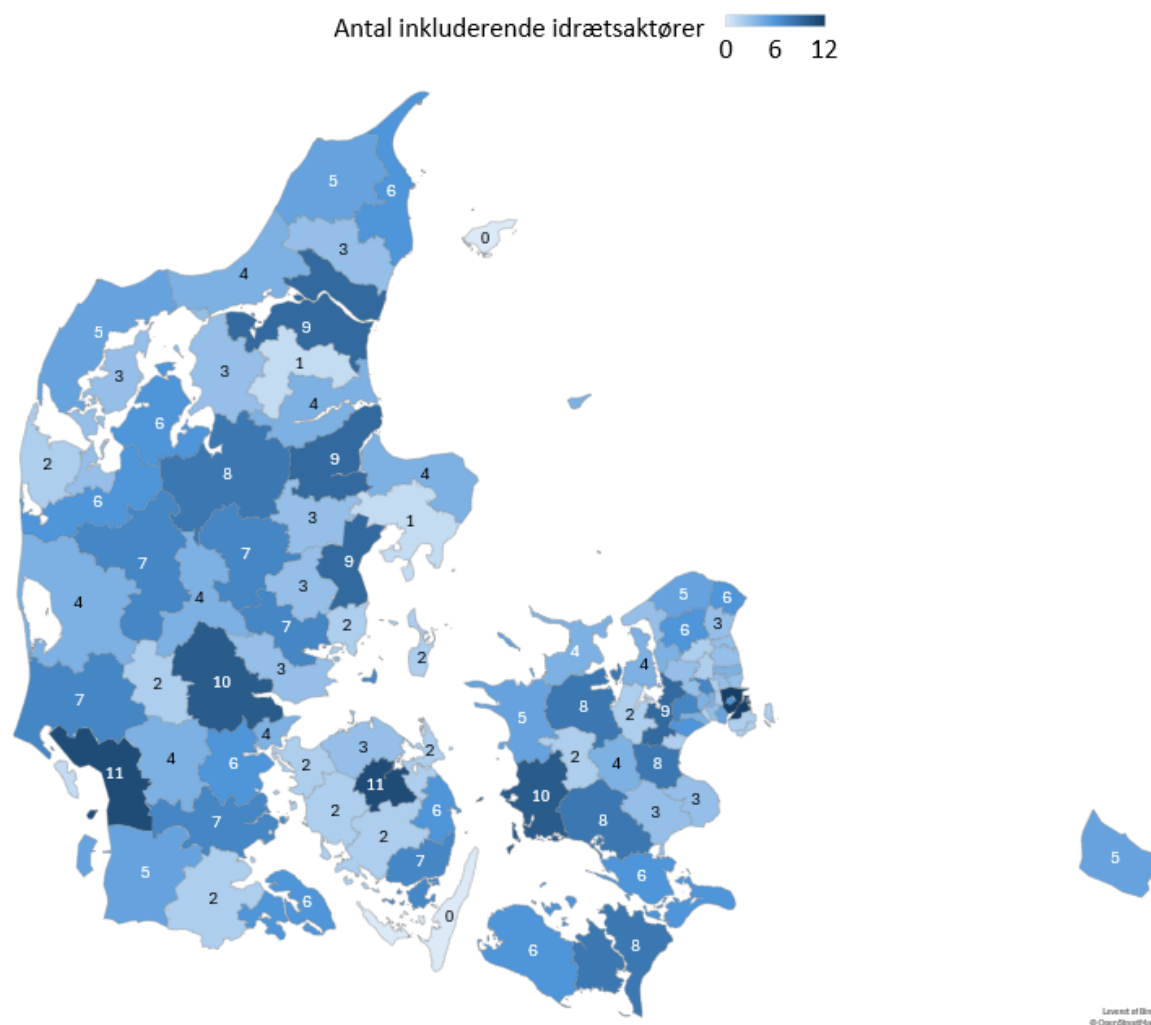
Selvom aktørerne hver især fungerer meget forskelligt og har forskellige målgrupper i fokus, er de karakteriseret ved den fællesnævner, at de *"laver noget for nogen, som ingen andre gør"*, som en aktør selv italesætter det i et interview. De henvender sig til målgrupper, der har svært ved at blive en del af almene idrætsfællesskaber, og netop af denne grund er de også omdrejningspunkt for nærværende rapport.

Samtidig har aktørerne det til fælles, at de hver især opererer under et specifikt navn eller 'brand' og arbejder på udbredelse på tværs af lokalområder eller kommuner, ofte i samarbejde med kommunerne eller andre lokale aktører som f.eks. specialskoler, botilbud mv. Man kan diskutere, hvor udbredt et tilbud skal være for at passe under betegnelsen 'national', men i denne kontekst er fokus på alle de identificerede aktører, som arbejder i mere end én kommune.

En opgørelse identificerer 13 aktører¹², som tilsammen har 444 tilbud på tværs af kommunerne, og derudover har nogle aktører flere forskellige tilbud pr. kommune, som ikke indgår i opgørelsen (f.eks. Get2sport, der i nogle kommuner er til stede i flere boligområder), (se figur 5).

¹² Play.dk, Startblokken og GRÅK indgår ikke i statistikken. Play.dk fungerer lidt anderledes end de øvrige aktører og arbejder konsulentbaseret med at understøtte kommunerne i det sociale arbejde med børn og unge. Ofte med idræt som metode. Startblokken og GRÅK er relativt nye og udvikler løbende nye tilbud i samarbejde med lokale sportsklubber (Startblokken), mens GRÅK aktuelt fungerer i Aarhus og udvikler på samarbejde med FGU i flere andre kommuner.

Figur 5: Oversigt over aktørernes tilstedeværelse i de danske kommuner

Figuren viser antal aktører, der er til stede i de enkelte kommuner. De inkluderede aktører er Sport for Livet (Landsforeningen for væresteder), Ombold, Lykkelige, Idræt for Sindet, Jump4Fun, BROEN, GAME, FitforKids, Recovery Bulls, Brug Bolden, Get2Sport, Specialsport og DIF Soldaterprojekt.

Landkortet tydeliggør store forskelle på tværs af kommunerne i forhold til antallet af aktører, der er til stede lokalt. F.eks. finder man hele 12 forskellige aktører i Københavns Kommune, mens der kun er en enkelt aktør repræsenteret i Syddjurs og Rebild Kommuner (hhv. Specialsport.dk og Jump4fun). I gennemsnit er der 4 til 5 aktører repræsenteret pr. kommune.

Tabel 1 herunder viser en oversigt over de konkrete aktører, der indgår i landkortsoversigten samt stiftelses-år og antallet af kommuner, hvor de har aktiviteter. Se nærmere oplysninger om, i hvilke kommuner de enkelte aktører er til stede, i oversigten på talogviden.dk¹³.

¹³ Se mere på temasiden <https://www.talogviden.dk/videnstemaer/arbejdet-med-at-skabe-inkluderende-idraetsfaellesskaber-for-alle/> i afsnittet 'Lokale indsats med fokus på inkluderende idræt for alle'

Tabel 1: Oversigt over de aktører, der arbejder målrettet med 'inkluderende idræt for alle' i Danmark

	Stiftelses-år	Antal kommuner med tilbud
BROEN Danmark	2002	35
Brug Bolden	2019	3
DIF Soldaterprojekt	2011	33
FitforKids	2007	29
GAME	2002	4
Get2sport	2005	25
Idræt for Sindet	1996	39
Jump4fun		39
Lykkelige	2017	63
Ombold	2003	19
Recovery Bulls	2015	12
Specialsport.dk	2014	90
Sport for Livet (Landsforeningen af Væresteder)	2005	53
I alt		444

En kort beskrivelse af de 13 nationale aktører følger i tabel 2. Her er aktørerne inddelt efter, hvordan de er finansieret. De første fem på listen kom for første gang på finansloven i 2024 og er dermed sikret driftsstøtte i hvert fald fire år ud i fremtiden.

De næste fem aktører har ikke på samme måde en fast statslig driftsfinansiering, men modtager alligevel statslige midler til drift gennem diverse puljer (bl.a. SSA-midler).

De sidste tre aktører er initiativer, der er vokset ud af hovedorganisationerne DIF og DGI.

Tabel 2: Kort beskrivelse af de nationale aktører

Aktører på finansloven fra 2024	Beskrivelse
BROEN Danmark	BROEN Danmark er en landsorganisation for de lokale BROEN-afdelinger, som baseret på frivillig arbejdskraft og lokale donationer hjælper udsatte børn til at finde vej til lokale fritidsfællesskaber. Hjælpen kan bestå af fritidsvejledning og økonomisk støtte til kontingent og udstyr og fungerer nogle steder som supplement til det kommunale fritidspas.
GAME	GAME arbejder på at skabe varige sociale forandringer gennem ungedet gadeidræt og kultur. Med udgangspunkt i gadeidræt og gadekultur udvikler de målrettede indsatser, som er særligt tilrettelagt specifikke målgrupper af børn og unge i udsatte positioner – herunder børn og unge der vokser op i fattigdom, børn og unge i udsatte boligområder og børn og unge med psykosociale vanskeligheder.

<u>Ombold</u>	OMBOLD understøtter fodboldaktivitet for mennesker i udsatte positioner, herunder mennesker ramt af hjemløshed, misbrug og psykisk sårbarhed. Det sker primært gennem lokale samarbejder med kommuner, fodboldklubber og sociale aktører. OMBOLD har de senere år udvidet fokus og paletten af aktiviteter – dels i forhold til at appellere mere til udsatte kvinder, dels i forhold til at indgå samarbejder med specialforbund som DBU Bredde, Badminton Danmark og Floorball Danmark.
<u>Idræt for sindet</u>	Idræt for Sindet hører under Dansk Arbejder Idræt, som hører under Danmarks Idrætsforbund (DIF). De har siden 1990'erne lavet aktiviteter for mennesker i psykisk sårbarhed og arbejder med idrætscertificering af jobcentre samt botilbud for mennesker med psykiske lidelser, udbyder idrætskurser til frivillige og støtter op om etablering af lokale, folkeoplysende Idræt for Sindet-foreninger, som – så vidt muligt – er drevet af frivillige, der selv er en del af målgruppen.
<u>Sport for livet</u> <u>(Landsforeningen af Væresteder)</u>	Sport for Livet er et initiativ opstartet af Landsforeningen af Væresteder, som har til formål at sikre idrætsaktiviteter for mennesker, der benytter værestederne i Danmark. Med afsæt i de lokale væresteder etableres forskellige aktiviteter og samarbejder, f.eks. med lokale dart- og billardforeninger. Kendetegnende for aktiviteterne er klare rammer samt lav indgangsbarriere, så alle kan være med. Sport for Livet har også arbejdet med rekruttering og uddannelse af rollemodeller blandt værestedernes brugere i arbejdet for at gøre de lokale tilbud selvdrevne.
Aktører uden fast statslig støtte	Beskrivelse
<u>Brug Bolden</u>	Brug Bolden benytter fodbold til at støtte socialt udsatte unge, som har svært ved at finde vej til det etablerede foreningsliv. Brug Bolden arbejder for at sikre positive fællesskaber og skabe nye muligheder og forebygge kriminalitet blandt unge på kanten gennem fokus på fire elementer: fremtid, fællesskab, medansvar og trivsel.
<u>FitforKids</u>	FitforKids er en landsdækkende frivillig forening, der etablerer lokale træningsfællesskaber med gratis deltagelse. Initiativet startede oprindeligt med fokus på et aktivt fællesskab for børn med overvægt, men har siden udvidet fokus til generelt at appellere til sårbare børn, der har vanskeligt ved at finde sig til rette i almene idrætstilbud.
<u>Lykkeliga</u>	Lykkeliga tilbyder håndboldtræning for børn og unge med udviklingshæmning. Aktiviteterne foregår i samarbejde med lokale håndboldforeninger, som etablerer Lykkeliga-hold, hvor fokus er på deltagelse, mens barriererne er sænket gennem tilpassede rammer og regler.
<u>Recovery Bulls</u>	Recovery Bulls er en landsdækkende forening, der arbejder på at udvide lokale fællesskaber for familier, som typisk har udsathed tæt inde på livet som f.eks. hjemløshed, fattigdom, misbrug eller psykisk sårbarhed. Til forskel fra OMBOLD er det ikke tilladt at have en funktionspromille, når man deltager i aktiviteter under Recovery Bulls.
<u>Specialsport</u>	Specialsport.dk startede som et initiativ, der søgte at skabe overblik over lokale tilbud til børn og unge med fysiske, kognitive og psykiske lidelser. I samarbejde med kommuner udgiver Specialsport.dk et katalog over

	aktuelle lokale tilbud. Dertil samarbejder Specialsport.dk med specialskoler om at introducere idræt for eleverne gennem sportspraktik, ligesom der bliver arbejdet på at udvikle flere tilbud lokalt, som henvender sig til børn og unge, der har særlige behov.
Aktører, som hører under DIF eller DGI	Beskrivelse
DIF Soldaterprojekt	DIF Soldaterprojekt er en indsats henvendt til veteraner med fysiske og psykiske mén. Indsatsen tilbyder idrætsaktiviteter via lokale 'Safe Zone'-træninger og arbejder med brobygning til almene idrætsforeninger med henblik på, at veteranerne kan fortsætte i den lokale idrætsstruktur.
Get2Sport (DIF)	Get2sport arbejder med at etablere og understøtte almene idrætsforeninger i udsatte boligområder. Get2sport indgår kommunale samarbejder om fælles finansiering af medarbejdere, der understøtter og udvikler det frivillige arbejde i foreningerne, som typisk er placeret i belastede områder.
Jump4Fun (DGI)	Jump4fun er et initiativ, der startede i DGI Nordsjælland og siden er udrettet som et landsdækkende fokus i DGI. Jump4fun startede ligesom FitforKids med fokus på overvægtige børn og har ligesom FitforKids siden udvidet fokus til at handle om at sikre et trygt og tilpasset idrætsfællesskab for børn, der har svært ved at finde sig til rette i almene forenings-tilbud.

For at få dybdegående indsigt i aktørernes arbejde, er der udført kvalitative fokusgruppe-interview med i alt tolv aktører som vist i boks 1 herunder.

Boks 1: Oversigt over aktører, der har bidraget med indsigter om deres arbejde

Fokusgruppe 1:	Fokusgruppe 2:	Fokusgruppe 3:
Broen	Specialsport.dk	Startblokken (DIF)
Idræt For Sindet	Play.dk	Get2sport (DIF)
Ombold	Fitforkids	Jump4fun (DGI)
Game	Lykkelige	
Landsforeningen af Væresteder		

Formålet med fokusgruppeinterviewene var at give en stemme til de mange aktører og få indsigt i deres oplevede potentialer og udfordringer i arbejdet med at sikre idræt for de målgrupper, de henvender sig til. Herunder at drøfte deres syn på, hvordan 'fremtidens inkluderende idræt for alle' bør se ud. Analysen gengiver således de subjektive perspektiver og opfattelser, som aktørerne bringer med sig, og forholder sig ikke til, hvorvidt disse opfattelser er faktisk korrekte.

Mens fokusgruppe 1 bestod af de fem aktører, der fra 2024 er kommet på finansloven med driftsstøtte, bestod fokusgruppe 2 af aktører, der ikke er på finansloven, men som primært

lever af fondsmidler, projektmidler, kommunale tilskud, sponsorer og forskellige andre indtægter. Endelig var fokusgruppe 3 repræsenteret ved indsatser under DIF og DGI.

Centrale potentialer i aktørernes arbejde

Aktørerne oplever en lang række potentialer i deres arbejde med at sikre idræt til alle, og gennemgangen herunder har forsøgt at samle potentialerne til fem overordnede temaer:

- Aktørerne oplever succes med aktuelle indsatser og metoder
- Potentiale for at aktivere de mest udsatte grupper
- Aktørerne ser store potentialer i at samarbejde med hinanden (herunder at samarbejde med kommuner og andre aktører)
- Inkluderende idræt for alle handler om mindset
- Gatekeepere kan udgøre et centralt potentiale.

Aktørerne oplever succes med aktuelle indsatser og metoder

På tværs af alle tre interviews udtrykker aktørerne, at de på sin vis har 'opfundet den dybe tallerken'. De har flere års erfaringer med metoder i forhold til at involvere konkrete målgrupper i aktive fællesskaber, og de oplever at kunne gøre en forskel, men har samtidig svært ved at udfolde deres fulde potentialer. Bl.a. pga. manglende langsigtet økonomi og det, de udtrykker som andre aktørers 'manglende villighed' eller 'manglende åbenhed' til at samarbejde om at skabe adgang til målgruppen (mere herom i næste afsnit om udfordringer).

Potentialet i forhold til de oplevede positive erfaringer kommer til udtryk i citaterne her:

"Hvis vi kigger på, hvordan vi rent faktisk... hvor stor en forskel vi gør, og hvor relativt mange vi egentlig kan få til at dyrke idræt. Så kan jeg da godt synes, det er frustrerende, at det ikke bliver brugt mere."

Informant, fokusgruppe 1

"Jeg føler, at vi har en rigtig stærk viden om, hvad det er, der skal til for at få nogle af de børn og unge, der står uden for idrætsfællesskaberne, med derind (...) Men der er bare den der frustrerende økonomiske dimension, som bare er rigtig svær (...) Når alting fungerer på projektbasis, så er der jo en grænse for, hvor meget man kan skalere det, som, jeg faktisk synes, er lidt dilemmafyldt for os. Der er mange flere, der ville kunne få glæde af det, vi laver, men vi har lidt svært ved, hvordan vi kommer ordentligt ud over rampen til at få bredt potentialet helt så meget ud, som vi gerne ville."

Informant, fokusgruppe 1

Oplevelsen af et uforløst potentiale glider også over i en dialog om fondenes tendens til primært at støtte udviklingsprojekter, som kan blive en hæmsko for at indfri potentialet gennem videreførelse af de allerede gode metoder og erfaringer:

”Det der med, at man skal sidde og finde på udviklingsprojekter hele tiden, selvom vi jo har fundet den dybe tallerken mange gange, så vi kan dreje det lidt over, så det passer til driften. Det er meget anstrengende og stressende.”

Informant, fokusgruppe 2

”Der er trods alt mange af os, der sidder med en stor viden om, hvad det er for nogle målgrupper, og hvad man kan med dem. Så man skal måske passe på, man ikke ender med den der sekskantede tallerken, fordi nogle gange er tallerkenen jo opfundet, men man skal hele tiden dreje den, så det passer ind i et fokusområde.”

Informant, fokusgruppe 3

Aktørernes ønsker til en mere driftsorienteret støttestruktur bliver berørt nærmere i det sidste afsnit, der handler om fremtidens arbejde med idrættens inkluderende fællesskaber.

Potentiale for at hjælpe de mest udsatte målgrupper

I forlængelse af et oplevet uudnyttet potentiale oplever flere aktører, at de kan gøre en forskel for nogle mennesker, der ikke ellers ville dukke op i et idrætsfællesskab:

”Altså i bund og grund burde vi være berettigede til mere, fordi vi kan se... altså det er sgu selv de allermost udsatte, vi får til at være med, hvis opbakningen er der fra det enkelte sted.”

Informant, fokusgruppe 1

De følgende to citater understreger, at aktørerne oplever at have en særlig styrke og dermed et særligt potentiale, som almenidrætten har sværere ved at opnå. Det skyldes en tilgang, hvor målgruppen er i fokus frem for en specifik sportsgren:

”Det, som de her særligt tilrettelagte hold kan, det er jo at kunne tilpasse sig lige præcis den børnegruppe, der er i den pågældende forening, og det er en styrke, at vi har trænere, som har fokus på målgruppen mere end på sporten eller på idrætten.”

Informant, fokusgruppe 3

”Jeg er meget med på, at hvis rammerne er der, så kan det lade sig gøre (...) Men jeg køber ikke den der med, at jeg kan få alle til at spille fodbold. Det er simpelthen så åndsvagt hver gang, jeg hører et eller andet med det. Så skal man i hvert fald lave fodboldspillet så meget om, at det ikke ligner det, de spiller i Champions League, så kan man sagtens få alle til at spille fodbold, men man skal have evnen til at turde ændre på rammer og vilkår selv, så kan man få alle med.”

Informant, fokusgruppe 2

Ikke alle aktører er dog lige overbeviste om, at de kan nå alle, men målretter deres tilbud til ’niveauet over’ de mest udsatte:

"Hvis de har udsathedsfaktorer mellem 1-6, så kan vi godt rumme dem i vores foreninger, men hvis de har over 6, så er det jo faktisk nogle af de børn, som er næsten mandsopdækkede i skolen og er i specialklasserne og har flere forskellige udfordringer, har kontakt med politiet og alt muligt andet. Skal de rummes i et frivilligt foreningsliv? Har vi overhovedet frivillige ledere og trænere, som er i stand til at håndtere dem? Eller er det faktisk nogle andre, som skal tage sig af dem?"

Informant, fokusgruppe 3

"Altså vores tilbud er ikke for de børn, der har de allerstørste udfordringer. Det er frivillige, selvom vi rekrutterer trænere med f.eks. en socialfaglig baggrund, så er det et frivilligt stykke arbejde, og vi skal også sikre, at vi kan skabe nogle gode sociale fysiske fællesskaber på de her hold."

Informant, fokusgruppe 3

Hver for sig spænder de 13 nationale aktører over så forskellige målgrupper, at de formentlig til sammen ville kunne hjælpe rigtig mange målgrupper – både de mindre sårbare og dem, der er allermest udfordret. Aktuelt foregår der dog ikke et systematisk samarbejde, hvor én aktør automatisk støder til, når en anden aktør når en målgruppe, som de måske har vanskeligt ved at håndtere med deres setup.

Aktørerne ser store potentialer i at samarbejde med hinanden

Et tredje centralt potentiale blandt aktørerne vedrører dog netop muligheden for at samarbejde mere på tværs. Aktørerne anerkender, at de på flere områder sidder med parallelle opgaver, såsom at komme i dialog med lokale aktører som kommuner, skoler, bosteder mv., samt et behov for finansiering til at kunne ansætte lokalt forankrede personer, der kan agere brobyggere eller bindeled mellem målgrupper og konkrete tilbud og indsatser. De forestiller sig derfor, at samarbejde ikke kun er en fordel for dem selv, men også for kommunerne og for de målgrupper, der er omdrejningspunkt for deres indsatser.

"Vi kunne i bund og grund godt tænke os, at vi var endnu bedre til at spille hinanden bedre og samarbejde, fordi der jo i bund og grund er en eller anden fælles interesse."

Informant, fokusgruppe 1

"De udfordringer, du står med [navn 1, red.], er nøjagtig de samme, vi står med, og som I står med [navn 2, red.] for den sags skyld, i forhold til den lokale forankring og økonomi, og vi har brug for medarbejderressourcer. Vi har brug for ressourcer ude lokalt, og jeg tror jo med fordel, vi kunne sætte os sammen og lave en fælles indgang til en kommune, hvor vi siger: "Vi har brug for en fuldtidsansat, som understøtter udsatte i idrætten i jeres kommune". For der er måske ingen af os, der har en størrelse, som berettiger, at X kommune ansætter en fuldtidsmedarbejder på grund af størrelsen på kommunen. Men hvis vi i stedet puljer det, så tror jeg, det kunne stå stærkere."

Informant, fokusgruppe 1

Vedkommende efterspørger medfinansiering til lokalt forankret personale i tråd med den tilgang, som Get2sport allerede praktiserer, hvor kommunerne finansierer halvdelen af en medarbejderløn, mens Get2sport bringer den anden halvdel via fondsmidler eller statslige puljemidler til det understøttende arbejde i de udsatte boligområder.

I forlængelse af ønsker om samarbejde understreger det næste citat en oplevelse af, at aktørerne trods alt er så forskellige, at de supplerer hinanden mere end de overlapper:

"Jeg tror, at vi kan appellere til udøvere, som er forskellige steder i deres liv og har lyst til nogle forskellige måder at deltage i idrætsfællesskaber på, fordi vi er meget forskellige. Også de aktiviteter, vi udbyder i bund og grund, og den kultur, der er omkring det."

Informant, fokusgruppe 1

En informant bringer et eksempel på, hvordan en kommune kan understøtte, at de forskellige aktører samarbejder lokalt:

"Aalborg Kommune inviterede på et tidspunkt til møde. De havde ikke ret mange penge, men det, de kunne, var at facilitere nogle møder. Der sad vi så i Aalborg, hvor der sad andre sociale organisationer ligesom os, og på den måde fik vi bragt rigtig mange aktører i spil. Aalborg er jo en stor kommune, og der er rigtig mange børn, som har brug for hjælp, så på den måde kan vi også hjælpe mange flere børn."

Informant, fokusgruppe 1

Samarbejde med kommunerne

Et sidste perspektiv på samarbejde handler ikke om aktørernes interne samarbejde med hinanden, men om aktørernes muligheder for at samarbejde med kommunerne, hvilket de alle mere eller mindre bygger deres indsatser op om. Det bliver af flere omtalt som en udfordring, især når kommunerne virker 'lukkede' for samarbejde, men omvendt oplever enkelte aktører også en åbenhed og dermed et centralt potentiale i dette samarbejde:

"Men der, hvor jeg oplever et stort potentiale lige nu, det er, at vi kan arbejde sammen. Mange kommuner vil egentlig rigtig gerne arbejde sammen med os, så vi supplerer hinanden. Kommunerne kan noget, vi kan noget andet."

Informant, fokusgruppe 1

En anden aktør nævner tilsvarende en positiv håndsrækning fra kommunerne:

"Det er positivt, at vi kan se, at mange kultur- og fritidsforvaltninger rækker ud efter hjælp til at få set på, hvordan man understøtter foreninger til at stå stærkere sådan rent pædagogisk i forhold til at kunne tage imod flere børn og unge og lave nogle gode rummelige børne- og ungefællesskaber. Så det er sådan set meget positivt."

Informant, fokusgruppe 2

Samtalen om kommunesamarbejder handler meget om at sikre økonomi til videre drift af indsatser, der hidtil har kørt på projektmidler. Men det er interessant, at kommunernes tilgang og åbenhed for at samarbejde også har en stor betydning, som måske betyder lige så meget som økonomi for at indfri ambitionerne om at sikre inkluderende idræt for alle.

"Et eksempel med kommuner, hvordan de kan gøre en forskel. Det er egentlig ikke så meget økonomisk (...) det er måden, de arbejder på, at det gennemsyres ind i systemet og ud til bostøttekontaktpersonerne, så de ved, når de har fat i en borger, at de så får

henvist til noget idræt herovre, man kan deltage i hver tirsdag, hvis de mangler at have noget indhold i deres liv, for eksempel.”

Informant, fokusgruppe 1.

Inkluderende idræt for alle handler om mindset

Et fjerde potentiale vedrører, at inkluderende idræt for alle i princippet handler om at have det rigtige mindset. En informant siger det ganske simpelt her:

”Det er en engangsindsats at lave en mindset-ændring på en skole. Altså, det er en engangsindsats at lave en mindsetændring omkring et foreningsliv lokalt. Fordi, når man først har set, at det kan lykkes, så kan man selv rigtig meget mere derfra, og så kommer det alle de andre til gode, og det kommer til at skabe meget mere.”

Informant, fokusgruppe 2

Vedkommende taler om et mindset, der handler om at kunne forestille sig og insistere på, at målgrupper, der ikke lige passer ind i almenidrætten, også får tilbud om deltagelse. At det er en vigtig opgave at sikre, at alle får mulighed for at prøve kræfter med idræt uanset forudsætninger. Det griber tilbage til de indledende betragtninger i denne rapport under afsnittet 'Inklusion gennem idræt', der handler om, at idrætten ofte er præget af en abelisme-kultur, hvor man skal have forudsætninger for at kunne deltage på 'sportens vilkår', hvis man vil være en del af idrætten. Et andet mindset handler om at tilpasse idrætten, så alle har mulighed for at være med.

Samtidig griber temaet om at have det rette mindset ind i det næste potentiale om gatekeepere, da det netop er vigtigt, at de fagprofessionelle og pædagogiske personer rundt om de enkelte mennesker i udsatte eller sårbare positioner har et blik for at sikre adgang til et aktivt fritidsliv. Og hvis ikke det sker, bliver gatekeeperne omvendt en stor udfordring, der er med til at forhindre muligheden for at dyrke idræt.

Gatekeepere kan udgøre et centralt potentiale

I forlængelse af pointen om mindset som afgørende for at sikre alle målgrupper adgang til aktive fritidsfællesskaber, nævner flere aktører, at de fagprofessionelle, lærere, socialpædagoger, socialrådgivere eller i nogle tilfælde forældre kan være en meget vigtig vej til at realisere potentialet for inklusion i idrætten. De bliver en slags gatekeepere – eller måske rettere 'permission givers' – til idrætsfællesskaber, hvilket flere andre undersøgelser også peger på (Se bl.a. Pilgaard & Kjær, 2021; Pilgaard et al., 2022).

Uanset om det er en forælder eller en professionel medarbejder, er der tale om en person, som har en tæt relation til den enkelte og en dyb forståelse for vedkommendes livssituation og omgivelser. Flere aktører påpeger, at det sjældent er barnet eller den voksne selv, der tager initiativet til at blive en del af et idræts- eller fritidsfællesskab. Derfor er det vigtigt at anerkende, hvor stor en betydning disse nøglepersoner har for at skabe mulighed for, at mennesker med særlige behov kan blive inkluderet i idrætsfællesskaber:

”Det er ikke ret mange, der selv henvender sig. Langt de fleste kommer via personalet, der siger: ”Her er der en familie, der har brug for noget”. Så det største potentiale ligger i at få det faglige personale til at se mulighederne.”

Informant, fokusgruppe 2

Behovet for opbakning fra lokale aktører bliver gentaget hos en anden aktør her:

”Vi ved alle sammen, vi kan få næsten hvem som helst til at dyrke idræt, hvis der er opbakning lokalt ude på værestederne.”

Informant, fokusgruppe 1

Opsummerende om centrale potentialer

Overordnet set giver de interviewede aktører udtryk for en lang række potentialer for at sikre mere idræt og aktive fritidsfællesskaber til de målgrupper, som aktuelt står udenfor. Men til hvert potentiale hører centrale udfordringer som forklaring på, at det netop bliver anset for at være et potentiale og ikke en realitet. Aktørerne erfarer:

- at de allerede har gode erfaringer og **gode metoder** til at opnå succes med de målgrupper, de har fokus på. Men de er udfordret på økonomi og manglende velvilje til samarbejde for at indfri potentialet.
- at de kan gøre en forskel og **appellere til målgrupper**, som ikke ellers ville finde vej til aktive fællesskaber. Men det kræver ’adgang’ til målgrupperne gennem såkaldte ’gatekeepere’.
- at de ser en række fordele ved at **samarbejde tættere**, og at de overvejende fungerer som supplement frem for at overlappe hinandens arbejde. Men i praksis kan det være vanskeligt at overskue og dermed være meget ressourcetungt at samarbejde, ligesom aktørerne oplever at være i en konkurrencesituation på trods af deres forskelligheder, som gør samarbejde sårbart.
- at **kommuner**, der er åbne for samarbejde, fremstår som meget centralt for at indfri potentialerne for at sikre inkluderende idræt for alle.
- at inkluderende idræt for alle handler om det **rette mindset**. Alene ved at insistere på, at aktive fritidsfællesskaber er en vigtig skal-opgave frem for en kan-opgave, er der skabt et fundament for at sikre tilbud til alle.
- at **gatekeepere**, i de tilfælde, hvor de har blik for fritidsfællesskabernes vigtige rolle i deres faglige arbejde, spiller en meget vigtig rolle for at sikre brobygning mellem sårbare målgrupper og et aktivt fritidsliv. Omvendt fremstår de som en meget central udfordring.

Det næste afsnit udfolder de centrale udfordringer, som i mange tilfælde, kan betegnes som bagsiden af de potentialer, der tidligere er nævnt.

Centrale udfordringer

På udfordringssiden står følgende fem centrale temaer:

- Udfordringer med sikring af driftsstøtte
- Udfordringer med samarbejde
- Idræt og fritid anses ikke for en 'skal-opgave'
- Ingen ejer forebyggelsesdagsordenen og dermed arbejdet med inkluderende idræt for alle
- Mangel på en holistisk tilgang til at sikre inkluderende idræt for alle.

Måske ikke så overraskende står det økonomiske aspekt meget centralt. Det er samtidig en udfordring, der griber ind i alle de øvrige udfordringer, som italesættes som lettere at håndtere, hvis der følger økonomi og ressourcer med.

Udfordringer med sikring af driftsstøtte

Selv for aktører, der for nylig er kommet på finansloven, opleves økonomien som 'et kort-hus', man ikke helt ved, hvornår vælter. Som tidligere nævnt oplever samtlige aktører en grundusikkerhed i deres arbejde, fordi økonomien er sammensat af puljer, projektmidler, midlertidige donationer og sponsorater mv. Dertil er det i øvrigt ganske interessant, at det tilsyneladende ikke for nogle af aktørerne opfattes som en udfordring at få tildelt projektmidler, hverken fondsmidler eller de statslige såkaldte 'SSA'-midler, som flere aktører ansøger om. Det er dog midler, der kræver mange ressourcer at sikre gennem diverse ansøgninger og pleje af relationer, lige som aktørerne giver udtryk for stor usikkerhed og utryghed i forhold til, hvorvidt de lykkes med at få midlerne i hus.

Det er under alle omstændigheder den varige driftsstøtte, der fylder hos aktørerne, hvilket giver mening, da mange af aktørerne har mange års erfaring med deres respektive indsats og oplever, at deres metoder virker.

En aktør italesætter økonomiske udfordringer som en form for grundvilkår:

"NGO-branchen generelt er gennemsyret af hele den der 'starvation cycle', som der også er så meget snak om nu. Hvor vi ligesom alle sammen kommer til at sælge os lidt for billigt, hvilket gør, at vi hele tiden kommer til på en eller anden måde at underminere vores kernerdrift løbende hen ad vejen. Det er jo en kæmpe udfordring, som alle godt kender til, også fondene."

Informant, fokusgruppe 1

Begrebet 'the starvation cycle', som vedkommende her refererer til, er bl.a. brugt i international forskning til at beskrive, hvordan nonprofit-sektoren generelt underestimerer overhead, når de modtager fondsmidler¹⁴. Måske er det ligefrem ikke muligt at søge til

¹⁴ Begrebet er bl.a. beskrevet i artiklen her: https://ssir.org/articles/entry/the_nonprofit_starvation_cycle#

overhead hos mange fonde. Det kan føre til, at fondene forventer mere for pengene, som dermed presser sektoren til at præstere mere for færre midler som en cyklus, der ender med at udhule branchens økonomi.

En aktør herunder beskriver, at det at opnå støtte via finansloven på den ene side er positivt, men qua beløbets relativt begrænsede størrelse er der fortsat et arbejde for at få enderne til at nå sammen, som nogle gange kan føre til et forklaringsproblem:

”Og så får vi en million. Ja, hurra, nu skal vi ud, og så skal vi forklare en masse politikere: ”Jamen, vi har altså brug for i hvert fald 2-3 mio. kr. mere, fordi det er ikke nok”, så det var lidt sådan en gave, ingen ville have på en eller anden måde, fordi: ”Uh vi har jo fået støtte i forvejen.” Og så laver man et LinkedIn-opslag, og der skal takkes og alt muligt andet, men i bund og grund så er det jo ikke nok vel.”

Informant, fokusgruppe 1

Faktisk er der kun én ud af samtlige interviewede aktører, som oplever en økonomi, der er så tilpas stor, at det ikke på nuværende tidspunkt er en hæmsko for at indfri deres potentialer. Det er interessant nok ikke én af de fem aktører, som er kommet på finansloven fra 2024, men i stedet en aktør fra fokusgruppe 2, som aktuelt har modtaget en stor og langsigtet fondsfinansiering.

Det har for denne aktør især skabt bedre forudsætninger for 1) at indgå samarbejder, 2) at arbejde for udbredelse af indsats og 3) at sikre et langsigtet perspektiv i arbejdet.

Omvendt er andre aktører udfordret af ikke at have tilstrækkelig med økonomi til de tre elementer, som citatet her illustrerer:

”Det er så hamrende ressourcekrævende fra start af at gå hen i en given kommune og så samle aktører. Vi sidder i én del af landet. Vi samler aktører i Sønderborg eller Aalborg, rejser frem og tilbage og skal snakke med dem. Altså det er bare vanvittigt ressourcekrævende, men det er det, der skal til, for at vi lykkes, og at vi overhovedet kan komme dertil, hvor vi kan søge midler (...). Vi er også begyndt at blive kontaktet af kommuner, som godt vil have os til kommunen, men som måske ikke vil betale helt det, der skal til. En bedre grundfinansiering ville kunne gøre, at det kunne vi leve med. Vi vil bare have udsatte til at dyrke idræt, og det er godt for den samfundsøkonomiske bundlinje.”

Informant, fokusgruppe 1

Aktøren her taler for en (endnu) bedre grundfinansiering end den nuværende støtte via finansloven, som kunne generere momentum til at udrulle deres arbejde til endnu flere mennesker i sårbare situationer.

Flere andre aktører nævner, at der på kommuneniveau er strukturelle barrierer i de økonomiske støttemuligheder, som hindrer, at de ikke i højere grad kan være med til at sikre forankring af ellers gode indsats:

”Forankringsplanen ligger jo altid... eller i hvert fald igennem de første 10 forsøg, så ligger det jo til, at det skal forankres i kommunerne. Det lykkedes jo kun ganske, ganske sjældent, selvom man jo kunne se, at succesen var der. Behovet var der.”

Informant, fokusgruppe 1

”Vi har masser af gode samarbejder med rigtig mange kommuner, men der ikke nogen af dem, der tilbyder en økonomi til at forankre det, vi laver. Altså det tænker jeg heller ikke, kommer til at ske, sådan som kommunernes økonomi er skruet sammen og det fokus, de har (...) De har sværere ved at gå ind og frigøre aktivitetsmidler til at gå ind i sådan et samarbejde. Så det er svært at få den der lokale finansiering.”

Informant, fokusgruppe 1

Vedkommende her oplever, at kommunerne er strukturelt udfordrede på at bidrage med økonomi, og en anden informant har samme indtryk, nemlig at der i princippet er økonomi nok til at løfte indsatser af denne art i kommunerne, men at det strukturelt er vanskeligt at aktivere:

”Problemet er jo hele tiden, at økonomierne er søjleafhængige. Så jeg kunne sådan set få masser af penge herovre til det sociale arbejde, men de vil ikke give mig nogle penge til at stå ude i en forening. Og det, der var behov for, det var, at der nogle gange stod nogen derude i foreningen eller hjalp dem ude i foreningen. Ikke fordi vi skulle overtage forretningen, bare hjælpe og supporte, og så gå igen. Det er klart, det giver nogle problemer, men der er sådan set ekstreme mængder af økonomi. I den verden, hvor jeg kommer fra, med de børn og unge vi har med at gøre, der er der så meget økonomi, at den kan vi godt begynde at tænke på en anden måde, hvor man i virkeligheden begynder at tænke lidt i, hvad er det for nogle andre civilsamfundsaktører, der kan bidrage ind her?”

Informant, fokusgruppe 2

Pointen om mindre søjleopdelt økonomi griber ind i de øvrige udfordringer om at kunne samarbejde, at se idræt som en vigtig dagsorden, at der mangler et identitetsmæssigt op-hæng til det arbejde, aktørerne udfører samt mangel på en holistisk tilgang i arbejdet for at sikre en plads til alle i fællesskaberne.

Udfordringer med samarbejde

En anden udfordring, der på sin vis udløber af økonomidebatten, handler om vanskeligheder ved at samarbejde, dels med hinanden, dels med de konkrete aktører, der er behov for at samarbejde med, for at lykkes i arbejdet med at sikre alle adgang til idrættens fællesskaber. Kommuner, skoler, institutioner, fagprofessionelle (tidligere i rapporten italesat som gatekeepere) bliver opfattet som ’lukkede’, som også berørt under afsnittet om centrale potentialer, og det forbindes med tilfældighed snarere end strukturelt og systematisk, når disse gatekeepere ser værdien i at åbne op for samarbejde med idrætsaktører som led i det faglige arbejde.

En informant henviser i den forbindelse til erfaringer fra Sverige, hvor der, ifølge informanten, er krav om, at skoler f.eks. skal åbne sig for samarbejde:

"I Sverige skal skolerne faktisk samarbejde med mindst fire foreninger. Det synes jeg var meget interessant, fordi så er de jo lidt åbnet op."

Informant, fokusgruppe 3

Manglen på samarbejde i Danmark er dels begrundet i manglende økonomi, men også i et mindset, hvor idræt og adgang til aktive fritidsfællesskaber ikke bliver prioriteret særlig højt. En aktør argumenterer her for, at det netop er samarbejde, der er behov for, og ikke at pædagoger og øvrige fagprofessionelle nødvendigvis selv skal tage opgaven med idræt på sig:

"Hver evig eneste gang lille Morten, der var anbragt, han skulle til badminton og havde lavet en aftale med Per, der er pædagog, så sagde Per: "Jeg er så ked af det, jeg kan ikke gå med i dag, fordi min kollega Trine er syg, så jeg skal blive på institutionen." Så vi har så mange udsatte børn og unge, der aldrig har fået den mulighed at komme ud, fordi det har handlet om noget andet, der skete med nogle andre børn. Så det er derfor, at vi bliver nødt til, at der er nogle andre, der samarbejder med den institution, der kommer og henter lille Morten uafhængig af, hvad fanden der sker på institutionen."

Informant, fokusgruppe 2

En aktør fra fokusgruppe 3 har en lidt anden retorik omkring kommunerne. Frem for at se det som en stor vanskelighed at etablere et økonomisk samarbejde, handler det mere om et strategisk arbejde og fokus, der skal igangsættes:

"Og nu er vi lige i sådan en proces, hvor vi skal til at have et endnu tættere samarbejde med kommunerne, både sådan rent fagligt i forhold til opsporing af målgruppen, men også økonomisk, og der er vi forskellige steder rundt omkring i landet. I nogle dele af landet har vi allerede et rigtig tæt samarbejde med kommunerne, hvor kommunerne finansierer en stor del af de ekstraudgifter eller ressourcemæssige udgifter, vi har, og i andre områder har man kørt det på rene fondsmidler, så der er vi ved at skulle finde nogle nye ben at stå på sådan rent finansieringsmæssigt."

Informant, fokusgruppe 3

Det er umiddelbart kun aktører fra fokusgruppe 1 og 2, der italesætter udfordringer med at etablere økonomisk samarbejde med kommuner. Aktørerne fra fokusgruppe 3, som har et ophæng i hovedorganisationerne DIF og DGI, italesætter ikke udfordringer på samme måde. Omvendt kan det at være en del af en større organisatorisk ramme ligefrem være en fordel, som en aktør reflekterer over her:

"Selv med 10 år på bagen er der ting, der ikke kan lade sig gøre, når man er en lille organisation. I [navn på organisation] er der mange flere ting, der kan lade sig gøre. Der er allerede noget tryk og noget tillid til så stor en organisation, som gør, at dørene ikke er så svære at åbne. Der er en større velvillighed, fordi man har bevist sit værd på andre parametre tidligere."

Informant, fokusgruppe 3

Analysen her gengiver udelukkende de umiddelbare input, som de forskellige aktører kommer med, og der er ikke som sådan belæg for at konkludere, at aktører under DIF og DGI har bedre økonomiske vilkår i kommunerne end de øvrige aktører. Dertil er der i analysen her ikke en betragtning om f.eks. størrelsen på de økonomiske behov, aktørerne har fra kommunerne i forhold til at kunne indgå meningsfulde samarbejder.

Samarbejdet internt mellem de interviewede aktører blev nævnt under potentialer som noget, der er meningsfuldt at gøre i større grad fremadrettet. Måske særligt i forhold til netop at indgå samarbejde med kommunerne. Men selvom det kan være oplagt og relevant, er det noget, aktørerne forholder sig lidt forsigtigt og tøvende til, fordi de samtidig oplever at være i en form for konkurrencesituation, som beskrevet under potentialer:

”Jeg tror faktisk, også selvom vi har forskellige tilgange til, hvordan vi går ud til den her gruppe, så tror jeg på, at der kunne være rigtig gode muligheder for at samarbejde på tværs og udnytte, at vi er forskellige. Men problemet er lidt, at vi bliver, nu siger jeg det sådan lidt, ”konkurrenter”, fordi der ikke rigtig er nogen, der holder hånden under civilsamfundet, som regeringen og politikerne synes har en rigtig stor betydning for vores velfærdssamfund.”

Informant, fokusgruppe 2

Selvom et citat, der berører potentialer, henviste til, at aktørerne langt hen ad vejen supplerer hinanden mere, end de overlapper i fokus og målgrupper, oplever de ofte at konkurrere om de samme midler. Man kan måske udtrykke det som en form for ’falsk’ konkurrencesituation, fordi det i realiteten ville være meget meningsfuldt at samarbejde, som der også er spæde tanker til hos aktøren her:

”Altså vi taler lidt med [navn på anden aktør] og har taget noget initiativ til at samtale lidt med dem hen over det seneste år. Det er ikke meget, vi har samarbejdet med dem endnu, men der er helt klart noget potentiale for, at vi samarbejder noget mere.

Informant, fokusgruppe 3

Selvom der er et oplevet potentiale for at samarbejde mere, finder man her eksempler på, at det i praksis kan være vanskeligt at overskue eller realisere:

”Det [samarbejde] kan være lidt svært, for det kommer jo an på, hvad det er for et samarbejde, vi taler om. Altså vi er i x antal kommuner, og det kommer an på, hvad der er af tilbud i det område. Det er jo meget forskelligt, altså meget kendetegnende, at der næsten ikke er nogen tilbud eller meget få tilbud i de her områder, hvor vi kommer.”

Informant, fokusgruppe 3

Dertil illustrerer næste citat, at fokus måske mere ligger på at indgå lokale samarbejder end at samarbejde med andre parallelle organisationer:

”Det første, vi laver, det er at kortlægge, hvad der findes lokalt, og hvordan vi kan samarbejde med dem. Det er en enormt håndholdt og langsommelig proces, og så er der jo bare noget, når en ansat i én organisation vil ind i en indsats under en anden organisation, som er anderledes end det, vi plejer at gøre. Hvordan gør man så det? Og det prøver vi lidt at sætte fri. Så man egentlig gerne må lave samarbejder med dem, der giver mening, men det er en meget håndholdt proces.”

Informant, fokusgruppe 3

Generelt leder dialogen om manglende økonomi og manglende samarbejde, bl.a. med kommuner, gatekeepere og andre lokale aktører til den tredje udfordring, der handler om, at idræt og aktørernes arbejde ikke bliver anset for en central og vigtig dagsorden på lige fod med andre dagsordener.

Idræt anses for en 'kan-opgave' frem for en 'skal-opgave'

En tredje udfordring handler således om, at idræt for alle ikke anses for at være en særlig vigtig politisk dagsorden. Flere italesætter det som en 'kan-opgave' frem for en 'skal-opgave':

Altså det [potentialet, red.] er jo gigantisk. Det er så kæmpe uudnyttet, fordi man som samfund tænker, at de her børn, de har krav på at gå i skole, men det der foreningsliv eller andet at gå til, det er ikke sådan supervigtigt.”

Informant, fokusgruppe 2

”Når man bruger ordet idræt, så bliver det lynhurtigt bøjet i neon. Det er ikke en 'skal-opgave'. De mener ikke, at idræt er noget, man kan stille krav om, at man skal tilbyde borgere, der har en udfordring og skal hjælpes af det offentlige. Så det bliver en 'kan-opgave', og det er noget, som de hurtige regnedrenge kan lukke ned for ude i kommunerne.”

Informant, fokusgruppe 1

Usikkerheden om, hvorvidt inkluderende idræt for alle egentlig er en central politisk dagsorden (en kan-opgave), kommer til udtryk gennem aktørernes italesættelse af sig selv som stående uden en egentlig identitet:

Jeg synes, det der sådan kan udfordre os som projekt, det er, at man ikke har en knag at hænge vores identitet på (...) Så hvor gør man så af sådan nogle typer som os? Er det så den der skraldespand af SSA-midler? Lige nu sidder man lidt og venter på ens skæbne. Det er super utrygt.”

Informant, fokusgruppe 2

Der mangler ifølge aktørerne en strukturel tilgang, der sikrer, at idræt og aktive fritidsfællesskaber bliver en mere central og anerkendt vej i arbejdet med sårbare målgrupper.

Behovet for en strukturel tilgang bunder i, at arbejdet med inkluderende idræt for alle står i et tomrum, som ingen rigtig har ansvar for.

Ingen ejer forebyggelsesdagsordenen og dermed arbejdet med inkluderende idræt for alle

Aktørerne har nævnt det mange gange i de seneste mange års debatter om idræt for socialt udsatte i Danmark. De oplever at 'falde ned mellem flere stole' eller at blive 'kastet frem og tilbage', når de opsøger økonomisk og politisk opbakning til deres arbejde:

"Der, hvor vi har store udfordringer, det er i forvaltningerne (...) Man bliver skubbet lidt mellem kultur og idræt og såovre i socialforvaltningen, og der er ikke rigtig nogen, der vil tage ansvaret, og det er smadderærgeligt. Vi bruger rigtig meget tid ude i kommunerne på at synliggøre det, vi går og laver, og det skal vi fortsætte med."

Informant, fokusgruppe 1

En aktør nævner især behovet for ekstra økonomi, som kan gøre det vanskeligt at understøtte arbejdet for en enkelt forvaltning, men at økonomien kan være vanskelig at aktivere på grund af manglende ejerskab:

"Jeg oplever større problematik omkring det her med at simpelthen få... Hvem er det, der skal tildele den økonomi, der skal til? Jeg tror, kultur- og fritidsforvaltningen... de kan godt se et behov for at lave noget idræt, at få nogle andre målgrupper med, end dem de når i forvejen, men der er jo også en erkendelse af - og det er vi jo nødt til at være ærlige omkring - at hvis vi skal gøre det her og bruge de her metoder, som vi har, og det gælder jo mange af os, så er det jo også dyrere end bare at lave en almindelig forenings-træning (...) Det kræver understøttelse, det kræver hjælp. Det koster bare mere, og det er klart, det er ikke noget, der ligger inden for de rammer, som fritidsforvaltningen nødvendigvis har budgetter til at betale for, og så kigger de over på socialforvaltningerne. Og socialforvaltningerne kan muligvis godt lave noget til nogle enkelte, meget dårligt fungerende, som skal have visiteret et tilbud, men de er ikke gearret til at arbejde med det der bredere forebyggende... Så det er i det der forebyggelsesfelt, hvor det clasher lidt imellem de der to verdener."

Informant, fokusgruppe 1

For andre aktører er det også sundhedsforvaltningerne som et tredje ben, der på sin vis har økonomi og potentiale til at arbejde med fokus på enkelte cpr-numre, men som ikke kan mønstre økonomi til mere generelle forebyggende indsatser.

Mangel på holistisk tilgang

Aktørerne oplever, at den nuværende struktur, hvor ressourcer er bundet til specifikke søjler, begrænser mulighederne for at skabe helhedsorienterede løsninger og samarbejder. Aktørerne fremhæver derfor behovet for et bedre tværgående samarbejde mellem forvaltningerne (og på sin vis også på statsligt niveau) med større fleksibilitet til at dele ressourcer på tværs.

Denne udfordring er tæt forbundet med manglen på et helhedsorienteret perspektiv, hvor det at sikre et meningsfuldt fritidsliv ikke nødvendigvis bliver set som en del af løsningen i arbejdet med at hjælpe forskellige målgrupper på rette vej i livet:

“Det er nogle borgere, der skal have hjælp til at blive mere selvhjulpne. Jamen der er fysisk aktivitet og fritidsaktivitet og forståelsen for, hvor vigtigt det er at komme ind i nogle fællesskaber, ikke-eksisterende. Man går meget mere op i det der psykosociale eller den personlige hygiejne-tilgang, altså: ”Hvordan ser dit hjem ud? Skal du have hjælp til nogle hverdagsaktiviteter?” Hvorfor vender man ikke den mølle om og siger: ”Men hvis nu at vedkommende får et bedre liv igennem nogle sociale fællesskaber, så kommer der et overskud til at løse de der problemer, man har, ved at bo alene og tage hånd om det.”

Informant, fokusgruppe 1

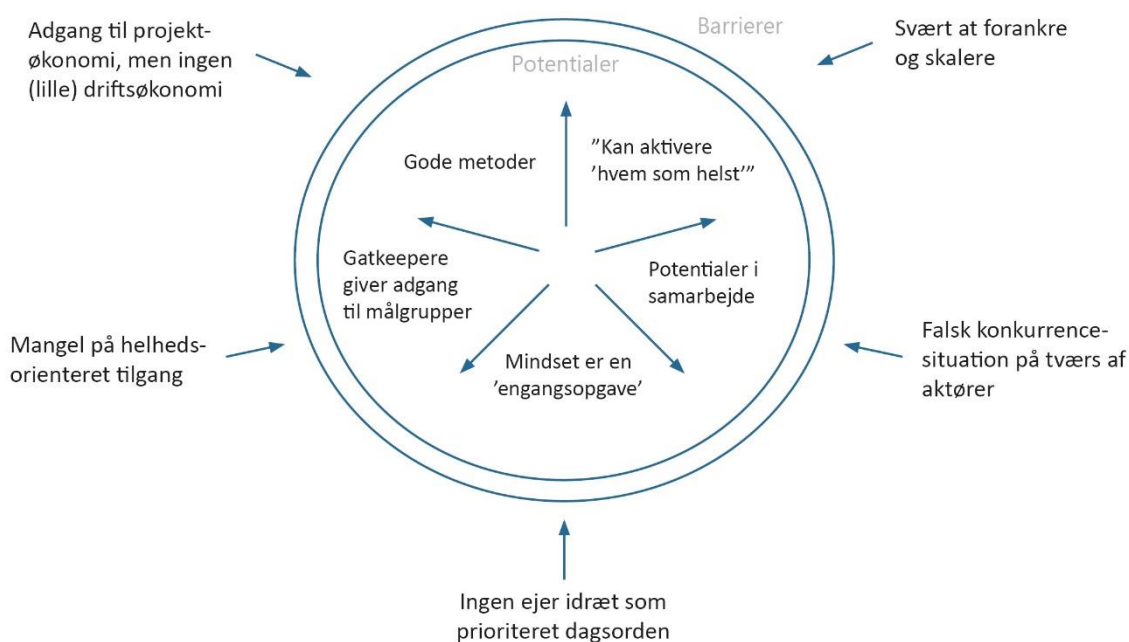
Opsummerende om centrale udfordringer

Samlet set viser interviewmaterialet, at aktørerne oplever det som et grundvilkår at være udfordret på økonomi, ikke i forhold til at opnå kortsigtede projektmidler fra fonde, men i forhold til at gøre skalering eller blot fortsættelse af gode indsatser muligt. Dertil ligger ansvaret for økonomi til forankring ofte hos kommunerne, som informanterne generelt oplever er udfordret på økonomi, og som strukturelt er udfordret i forhold til at støtte denne type projekter, som ligger i mellemrummet mellem forskellige forvaltninger.

Der mangler en strukturel og helhedsorienteret tilgang, der sikrer idræt og fritid som en central del af arbejdet med sårbare målgrupper, og som gør det muligt at udnytte synergier og potentialer for at hjælpe flere danskere med et aktivt fritidsliv.

Model 2 herunder illustrerer de centrale paradokser, der fremkommer af analysen, og som tydeliggør, hvordan de oplevede potentialer støder imod udfordringer af strukturel karakter.

Model 2: Aktuelt krydspres mellem potentialehjulet og barrierehjulet

Dokumentation

Som et sidste hjørne af analysen har interviewene rundet aktørernes oplevelser af arbejdet med dokumentation af deres indsatser. Der er generel enighed om, at dokumentationen af deres arbejde er vigtig, men samtidig er det også enormt ressourcekrævende. Aktørerne oplever, at de er afhængige af at kunne dokumentere de positive effekter af deres arbejde, så de finansierende parter, især fonde, kan se, at deres investeringer har en konkret og målbar effekt.

For aktørerne er det dog afgørende, at dokumentationen ikke risikerer at overskygge idrættens egenverdi og formål. De mennesker, de arbejder med, befinder sig ofte i en sårbar situation på den ene eller anden måde, og det er derfor ikke holdbart, hvis udøverne for ofte skal udfylde spørgeskemaer eller forholde sig til, hvordan de har det, og hvad de får ud af et givent tilbud.

Nogle aktører nævner, hvordan det kan få udøverne til at trække sig eller blive mistænksomme, og at de kan være skeptiske over for at skulle deltage i evalueringer af frygt for, hvordan informationen senere bliver anvendt.

Aktørerne skal altså navigere i en balance, hvor de på den ene side har en interesse for at dokumentere og fremvise effekter af deres arbejde, mens de på den anden side er forpligtede til at værne om deres grundlæggende værdier, som dokumentationsprocessen indimellem kan udfordre.

Dokumentation er lig med central læring

Aktørerne er enige i, at dokumentation især er vigtigt i forhold til egen læring, og dermed ser de et centralt formål, som ikke blot handler om at stille fonde tilfredse:

”Altså det er vanvittigt vigtigt, også fordi det jo ikke bare handler om at dokumentere for dokumentationens skyld. Det handler om det tilbageløb, man får og den viden, det genererer, hvor man lynhurtigt kan gå ind – for vi er jo relativt små organisationer – og dreje på nogle knapper. Det giver også et helt andet møde med kommunen. At du rent faktisk kan fortælle noget om målgrupperne. Du kan fortælle noget om, hvor tit der er fremmøde, hvordan det ser ud i de andre kommuner, hvordan de organiserer sig dér, som gør det bedre.”

Informant, fokusgruppe 1

En anden aktør nævner herunder, at tilbageløbet af viden ikke blot bør tilfalde den enkelte aktør, men at man burde arbejde med dokumentation og deling af data og viden med et bredere og mere tilgængeligt sigte, så man sikrer videndeling og læring på tværs til gavn for alle, der ønsker at blive klogere på de aktuelle målgrupper og metoder:

”I forhold til krav om dokumentation og synliggørelse af resultater, så kan jeg jo kun sige, at det skal vi gøre meget mere. Der er så mange sindssygt gode værktøjer, som man kan bruge, men det har taget mig 10 år at finde ud af at finde dem og udvikle dem eller få styr på, hvordan de kan arbejdes ind i det sociale arbejde. Og det er bare så ærgerligt altså, at vi mangler så meget viden, og vi mangler at dele data med hinanden: ”Hvad er

det for nogle hold, vi har? Hvor mange er der på holdene rundt omkring? Hvordan arbejder vi med det? Hvordan ser det ud med de data, vi så har på de forskellige felter? Alt det skal vi fodre ind i den samme database, og så skal vi lave sådan en front, hvor man kan sidde og jonglere med data og finde data lokalt der, hvor man er. Lidt ligesom I siger: "Jamen kan det være et værktøj, man kan stille til rådighed, så man kan blive klogere?" Og vi skal hjælpe andre til hele tiden at blive klogere på sig selv."

Informant, fokusgruppe 2

Dokumentation hilses altså meget velkomment, men kan være en udfordring at tilvejebringe, ligesom der ikke aktuelt er tradition for at arbejde tværgående med dokumentation og videndeling af data på tværs. Dokumentation er desuden ofte knyttet til enkeltstående projekter.

Dokumentation bør følge langsigtet drift

I forlængelse af aktørernes ønsker til mere langsigtet driftsstøtte, italesætter de også et ønske om dokumentation og opfølgning. Aktørerne er altså ikke interesserede i at modtage midler uden krav til, hvorvidt de lever op til konkrete målsætninger:

"Jeg synes jo ikke, at langsigtet drift skal komme uden dokumentation. Altså jeg har ikke noget imod dokumentation. Vi har det rigtig fint med at dokumentere. Vi vil rigtig gerne vise, hvad det er, vi laver, og vi vil rigtig gerne kigge ned i det, vi vil rigtig gerne blive klogere af det, vi vil rigtig gerne lære, så det har vi ingen problemer med. Faktisk vil jeg gerne have nogle flere midler til det, fordi det er også noget, der kræver ret mange ressourcer, hvis man skal gøre det ordentligt."

Informant, fokusgruppe 1

Samlet set hilses dokumentation altså velkomment, særligt fordi det giver læring til udvikling, men også fordi det giver en ro at vide, hvad man som aktør og modtager af statslige midler eller fondsmidler skal leve op til, og at man gennem dokumentation kan følge med i egen 'præstation'.

Omvendt kan der være udfordringer med tilvejebringelse af data og mangel på gode metoder til at opnå indsigt i udvikling hos forskellige sårbare målgrupper. Endelig er der en opfattelse af, at ressourcerne til dokumentation ofte er sparsomme.

Del 4: Fremtidens inkluderende idræt for alle

Denne sidste del af rapporten retter blikket fremad med afsæt i drøftelser fra de tre fokusgruppeinterview. Hvordan bør arbejdet med inkluderende idræt for alle se ud i fremtiden?

Aktørerne har lidt forskellige bud på fremtiden og en grundlæggende tro på, at de hver især har en berettigelse også om 10, 20, 30 år, men enkelte aktører nævner, at de håber på en situation, hvor deres formål er blevet et andet eller måske ligefrem overflødigt:

“Altså i mine øjne kunne det være dejligt at kunne lukke og sige: “Der er ikke et behov for det mere.” Det kan godt være, at behovet vil blive et andet, fordi så kan man ligesom sige: “Okay, hvilke nye udfordringer kommer der?”

Informant, fokusgruppe 1

“Vi må se, men altså én af vores tanker med [navn på mulig samarbejdsaktør, red.] er, jamen kan de på sigt, når vi nu har været ude og lave den her engangsindsats, så vi ikke længere er lige så nødvendige, jamen så kan det da være [navn på mulig samarbejdsaktør, red.] kan fortsætte vores indsats, så er det ikke sikkert, vi behøver at være her på samme måde, og så kan vi jo nedlægge os selv.

Og så er der nogle andre, der kan fortsætte det arbejde, vi laver. Så er der en organisation mindre, der skal bruge bøv! og administration, fordi det giver jo ikke mening, at vi skal trække en hel masse ressourcer på at vedligeholde os som organisation, hvis vi egentlig er nogen, der bare skal ud at sætte tingene i gang.”

Informant, fokusgruppe 2

Disse perspektiver er interessante, fordi det vidner om et ønske om at sikre bedre strukturer og vilkår for specifikke målgrupper, mere end at opretholde sig selv som aktør. Der er altså en bevidsthed om ikke at havne i det, som institutionel teori beskriver som ‘nonprofit self-preservation’, hvor organisationer med tiden mister sit oprindelige formål og udelukkende fokuserer på overlevelse grundet et miljø præget af frygt og konkurrence (Se bl.a. Powell & Dimaggio, 1983 samt perspektiver fra Laloux¹⁵, Fussell¹⁶ og Langer¹⁷).

Samtidig med, at mange aktører ser en tydelig rolle for sig i fremtiden, udtrykker de et ønske om en grundlæggende systemisk forandring, der er mere fordrende for arbejdet med inkluderende idræt for alle i krydsfeltet mellem social-, sundheds- og kulturområdet.

Aktørerne peger i fokusgruppeinterviewene på tre overordnede områder, hvor der er behov for strukturelle forandringer for at sikre bedre vilkår for at arbejde med inkluderende idræt for alle. De tre områder er oplistet i tabel 3 herunder.

¹⁵ [Evolutionary Purpose | Reinventing Organizations | Frederic Laloux](#)

¹⁶ [Organizations, Institutions and Nonprofit Self Preservation](#)

¹⁷ [Self-Care Inside a Nonprofit - Social Work Today Magazine](#)

Tabel 3: Oversigt over områder med behov for strukturelle forandringer i arbejdet med inkluderende idræt for alle

Fremtidens inkluderende idræt for alle		
Driftsøkonomi	National samarbejdsplatform	Helhedstækning
Behov for sikring af driftsøkonomi samt synergi i finansiering mellem sundhed-, social- og kulturområdet	Behov for understøttelse af åbenlyse samarbejdspotentialer. Samlende organ/platform på tværs af aktører, der arbejder med dokumentation, sikrer videndeling, synergier og systematisk tilgang.	Behov for synergi mellem stat, kommuner og fonde for at sikre sammenhængskraft på tværs af niveauer. Synergi mellem forskellige fagområder i arbejdet med forebyggelse og hjælp til målgrupper med behov. Anerkendelse af 'inkluderende idræt for alle' som et selvstændigt felt.
Systemisk forandring => strukturel tilgang til idræt for alle		

De tre fremtidsønsker er uddybet i nedenstående afsnit.

Fremtidsønske 1: Driftsøkonomi

Det første område omhandler ikke overraskende et fokus på bedre sikring af driftsøkonomi, som er et grundlæggende vilkår og den største udfordring, samtlige aktører står med:

”Det skal jo være noget strukturelt, der bliver ændret. Der skal være en automatik ude i kommunerne eller fondene eller i det statslige, så når man laver noget, der viser sig at være godt. Jamen så skal der på en eller anden måde være en automatik i, at det så kan fortsætte. Og det er jo nærmest lige stik modsat lige nu.”

Informant, fokusgruppe 1

Helt konkret går ønsket på et fælles økonomisk afsæt fra flere forskellige ministerier for at få stadfæstet aktørernes arbejde som et selvstændigt felt:

”Jeg håber virkelig på, at der kommer noget ordentlig statslig fast finansiering, så vi rent faktisk har muligheden for at gøre det her. Og at socialidrætten som felt ligesom sådan får sin helt egen berettigelse og ikke bare en million kr. derovre. Altså få Socialministeriet, Sundhedsministeriet, Kulturministeriet til hver især at chippe ind i det her, fordi det er dagsordener og det felt, vi arbejder i, og det er også dér, finansieringen skal komme fra.”

Informant, fokusgruppe 1

Fokus på fremtidig sikring af driftsøkonomi er således i direkte forlængelse af de tidligere nævnte udfordringer i arbejdet med inkluderende idræt for alle.

Ingen ønsker dog længerevarende driftsøkonomi uden samtidig fokus på kvalitet og målopfyldelse, hvorfor aktørerne også anerkender værdien af dokumentation og hilser det velkomment. Citatet herunder illustrerer den virkelighed, som aktørerne står i lige nu, fordi driftsstøtte primært skal hentes gennem statslige midler. Det bliver samtidig tydeligt, at driftsstøtte uden krav faktisk stiller aktørerne i en usikker situation, selvom midlerne fra staten formentlig kommer som en 'anerkendelse af aktørernes arbejde':

"Så sidder jeg bare med den der oplevelse af, at vi i Danmark, altså hvis vi lige hæver den helt op, så gør man det fra regeringens side, at man siger: "Vi skal sørme have foreningslivet til at løse alle de her... de skal bidrage, og de skal gøre alt muligt." Det svarer til at gå ud og ansætte 1000 medarbejdere, invitere dem indenfor og sige: "Velkommen på den her arbejdsplads, gå i gang." Der er ingen ledere, der er ingen strategi, der er ingen fordeling af opgaverne. Der er ingen: "Hvem gør hvad?". Det er der ingen, der ved. Og hvert år til lønforhandlinger, så inviterer man så 1000 ind, samler medarbejderne og siger, vi tror nok, der er løn til 800 af jer. Vi finder lige ud af det.

Der er ingen plan for noget som helst, og der er ingen data. Der er ikke noget vurderingsgrundlag. Der er ikke noget. Man ved ikke, hvem de andre er. Man ved ikke, hvad de andre arbejder med. Der mangler simpelthen en national plan på det her felt, og hele det der SSA-puljeræs, hvorfor er det ikke fuldstændig gennemsigtigt? Hvad er det for nogle kriterier, man skal leve op til? Hvorfor skal vi være sådan nogle brikker, som enkelte politikere kan bruge, og hvis man rammer rigtigt med det parti fremfor et andet parti... Der er mange, der bruger rigtig, rigtig meget tid på Christiansborg og på at fremføre sager...

Man burde have et fuldstændig centralt sted, hvor man kunne sende en ansøgning om at komme på finansloven ud fra nogle bestemte kriterier, om at vi mangler tilbud i Danmark til den her målgruppe, fordi det kan vi se på vores analyser og vores data og vores overblik over, at vi mangler aktører."

Informant, fokusgruppe 2

Citatet understreger et komplekst spændingsfelt mellem aktørernes status af at være 'innovative startups' på den ene side, og et ønske om at staten kommer tydeligere på banen med krav til opgaver, der skal løses, på den anden side. Aktørerne er alle opstået 'nedefra' med afsæt i at skabe tilbud til målgrupper, som ingen andre gjorde, og på den måde har de selv været med til at skubbe til en dagsorden, eller måske rettere været med til at realisere dagsordenen om 'sport for all' eller 'idræt for alle', som har været en idrætspolitisk opgave helt tilbage fra 1960'erne.

Fremtidsønske 2: Samarbejde og et nationalt, samlende organ

I forlængelse af aktørernes udtalelser om både samarbejdspotentialer og udfordringer med samarbejde, står et stærkt ønske om bedre strukturer for at kunne samarbejde mere i fremtiden. Flere aktører peger på et nationalt, samlende organ til den funktion:

"Det her med, at vi er så mange organisationer, som bruger rigtig meget krudt på administration, på ledelse af frivillighed, revisorer, bilag. Det tager jo så mange ressourcer. Det der med, at hvorfor findes der ikke nogen store moder-sociale organisationer, som, hvis ikke kommunerne vil sørge for at facilitere, at man kan få printet en folder, og man

kan få hjælp til sin økonomi og sin revisor og de her ting, så kunne man have sådan nogle store sociale moderorganisationer, som hvis opgave også var at hjælpe andre organisationer med at gå ud og gøre det, de var super gode til. Og så tage alt bøvet med administrationen, så vi ikke er så mange, der har administration alle sammen.”

Informant, fokusgruppe 2

Aktørerne fortæller, at der allerede har været gjort forsøg med sådanne tanker om et nationalt organ a la 'Team Hele Danmark' som en pendant til Team Danmark, og anbefaler på baggrund af de mislykkede forsøg, at platformen bør udvikle sig ud fra et fælles, neutralt grundlag og ikke som indlejret i én af de store hovedorganisationer:

”Altså man skal finde en ekstern facilitator, for det duer ikke, at det er én af de store idrætsorganisationer, som står bag det. Det tror jeg ikke på (...) Men ja, jeg synes, skal vi have det videre, så skal det være en ekstern, der faciliterer alle de gode indsatser og modeller og metoder, og hvad ved jeg. Og så ikke så meget konkurrence mellem os, men prøv at finde den der fælles platform, fordi vi vil jo det samme. Vi vil jo gerne have et aktivt fritidsliv for alle, sådan er det jo bare.”

Informant, fokusgruppe 1

Den fælles platform skulle skabe et fælles afsæt for vidensopsamling og udvikling, som kommer alle til gavn og samtidig give en meningsfuld rolle, som hver aktør skal udfylde:

”Jeg tænker det her med at have et eller andet, sådan en stab, hvor man videndeler, men også erkender, at vi er super forskellige. Og så have nogle krav at leve op til: ”Selvfølgelig holder vi hånden under jer, fordi I gør det her stykke arbejde. Og hvis I ikke gør det arbejde, skal vi selvfølgelig ikke have noget. Altså lige nu, så er der bare sådan en uvisshed om, kan man bare sidde her og så håbe på, at der kommer en god mail ind, eller burde man have været på Christiansborg i dag?”

Informant, fokusgruppe 2

Grundlæggende handler ønsket fra aktørernes side om at sikre en fælles platform, hvorfra ligeværdigt og meningsfuldt samarbejde på tværs af aktørerne kan finde sted:

”Der synes jeg godt, at der fra politikernes side kunne være større fokus på, at vi udnyttede civilsamfundet bredere, end vi gør i dag ved at sørge for, at det var nemmere for os som organisationer at samarbejde og ikke skulle slås om de samme ting.”

Informant, fokusgruppe 2

”Vi er jo mange aktører efterhånden, som et eller andet sted taler om nogle af de samme målgrupper. Så jeg synes, det kunne være rigtig gavnligt både for os, men også for kommuner og for borgere, at vi ligesom prøver at finde en eller to platforme, hvor vi kunne samarbejde.”

Informant, fokusgruppe 1

Med tanke på kortlægningen af aktørernes tilstedeværelse i de danske kommuner, som finder, at der i gennemsnit er mellem 4 til 5 aktører til stede i hver kommune, er det både

oplagt med øget fokus på fremadrettet samarbejde og interessant, at aktørerne ikke på nuværende tidspunkt samarbejder i højere grad.

Fremtidsønske 3: Behov for helhedstænkning

Foruden et ønske om statslig finansiering og en fælles platform for samarbejde, videndeling og udvikling, bliver det interessant at se på løsninger, hvor stat, kommuner og fonde i fællesskab sikrer drift af indsatsen i alle kommuner, som er med til at skabe muligheder for inkluderende fællesskaber for alle:

”Grundlæggende, så vil jeg sige, at der mangler en sammenhæng. Altså der mangler en sammenhæng med det, vi laver, og så det, der kunne foregå ude lokalt. Og potentialet er jo voldsomt stort. Altså, hvis man kunne lave den kobling til, at vi laver nogle ting sådan regionalt og på landsplan, og så at der var nogle, der så fulgte op på det ude lokalt.”

Informant, fokusgruppe 1

Dette perspektiv om samarbejde og sammenhæng mellem nationale aktører og lokale indsatsen bliver italesat som nemmere at realisere, hvis aktørernes arbejde bliver anerkendt som en vigtig dagsorden frem for en kan-opgave. Derfor har én af aktørerne et konkret ønske om fremtidig lovændring:

”Vi pusher rigtig meget på en lovændring, altså vi har lavet en fuldstændig klar formulering, som politikerne bare kan tage og sætte ind i specialskolelovgivningen, som skal gøre fritidslivet til en skal-opgave, ligesom det er i STU-lovgivningen. Og det giver ikke mening først at skulle have et fritidsliv, når man bliver 15-16 år. Man skal selvfølgelig have et fritidsliv, når man starter i skole. Det potentiale vil flytte hele gamet.”

Informant, fokusgruppe 2

En anden aktør italesætter helhedstænkningen som et formaliseret tredje samfundsben og argumenterer samtidig for det meningsfulde i driftsstøtte frem for kortvarig fondsstøtte:

”Jeg kunne godt ønske, at man ligesom var det tredje samfundsben, som tog noget ansvar og understøttede nogen. Altså lidt ligesom, hvad kan man sige, livreddertårne og livredderne på stranden. Det er jo også bare en driftsdel, det er det samme, de ruller ud hvert år, men det har jo enorm vigtig betydning i forhold til, at vi har nogle livreddere på stranden. Det er jo ikke sådan, at de skal til at finde på nye måder at redde folk på hvert tredje år.”

Informant, fokusgruppe 3.

Helhedstænkning er således et bud på en fremadrettet løsning for at sikre, at de forskellige institutioner og aktører rundt om konkrete målgrupper samarbejder og ser idræt og bevægelse som en central del i arbejdet med disse målgrupper, som de foregående afsnit om gatekeepere også adresserer.

Perspektivering

De tre fremtidsønsker fra aktørerne peger samlet set på en systemisk forandring af hele arbejdet med inkluderende idræt for alle. Aktørerne efterspørger bedre muligheder for læn- gerevarende finansiering, tydeligere styring, klarere retningslinjer, bedre strukturer for at kunne agere og samarbejde nationalt og lokalt, såvel som mere systematisk vidensopsam- ling og vidensdeling.

Et nærliggende spørgsmål er dog, i hvilket omfang man både kan sikre strukturelle æn- dringer og bevare de nuværende aktører med hver deres formål, logo og målgruppefokus? Og i hvilket omfang en given systemisk forandring kan sikre plads til eventuelle nye aktø- rer med nye logoer og målgruppefokus, der vokser frem i fremtiden? Det kræver givet vis en struktur med midler til både udvikling og drift.

Der har tidligere været forskellige bud på løsninger på området som f.eks. forslaget om 'Idrættens Udviklingsfond' i 1990'erne (Bøje & Riiskjær 2023) eller fire konkrete anbefalin- ger fra Breddeidrætsudvalgets rapport helt tilbage fra 2009 (Kulturministeriet, 2009):

- Behov for rummelige, almene idrætstilbud
- Behov for specifikt tilpassede idrætstilbud
- Behov for mere strategisk planlægning og tværsektoriel helhedstænkning
- Behov for forankring af projekter og et øget fokus på driftsmidler.

Der er ikke meget forskel på disse anbefalinger og de ønsker og perspektiver, aktørerne bringer på banen her 15-20 år senere.

Regeringen har dog som noget nyt afsat 10 mio. kr. årligt på finansloven i perioden 2025- 2028 til fem af de omtalte aktører i denne rapport. Dette skal netop ses som en anerken- delse af aktørernes arbejde og et behov for at sikre varig driftsstøtte. Men uheldigvis sker dette samtidig med, at aktørerne mister støtten fra den såkaldte SSA-reserve, forvaltet un- der Socialstyrelsen, som samlet set betyder en nedgang i støtte til drift¹⁸.

Selvom kulturministeren har haft i sinde at understøtte aktørerne med driftsfinansiering, er det modsatte sket for fire af de fem aktører, fordi der ikke er overblik eller samspil mellem ministerierne og den samlede økonomi på området. Hvordan sikrer man et bedre samspil om at understøtte et arbejde, der foregår i mellemrummet mellem kulturpolitik, socialpoli- tik og sundheds- og forebyggelsespolitik? Og samtidig kan man spørge, hvorfor det lige var de fem aktører, der kom på finansloven og ikke nogen af de andre otte aktører, som indgår i analysen til denne rapport?

¹⁸ [Regeringen ville styrke idrættens udsatte, men er havnet i 'noget pinligt rod' | Sport | DR](#)

Ønsker om sammenhængskraft, samarbejde og helhedstænkning minder om arbejdet i Team Danmarks samarbejdskommuner

Aktørernes ønsker om et nationalt, samlende organ, der sikrer bedre samarbejde, bunder i et ønske om større grad af sammenhængskraft, der skal styrke de forskellige aktørers arbejde.

Denne italesættelse af sammenhængskraft på tværs af aktører, der opererer nationalt og lokalt i de enkelte kommuner, minder om den tilgang, man også ser i Team Danmarks samarbejdskommuner, hvor man gennem en ansat eliteidrætskoordinator arbejder på at sikre sammenhæng mellem de mange aktører, som er en del af det samlede arbejde med talentudvikling (skoler, uddannelsesinstitutioner, lokale klubber, specialforbund, Team Danmark, forvaltning og lokalpolitikere).

En sådan koordineret indsats finder man langt fra i arbejdet med udsatte og sårbare målgrupper, og en aktuel udfordring handler om, hvem der har ansvaret for at samle og sikre et fælles og tydeligt formål og retning, uden at det ender som "*endnu et kaffemøde*"? Den kludetæppeagtige og ulige økonomi til de forskellige aktører på området vanskeliggør tilsyneladende en situation, hvor alle kan sidde meningsfuldt rundt om samme bord.

Udsyn til modeller fra andre europæiske lande

I Norge arbejder man på en mere systematisk tilgang end i Danmark, dog primært med blik for børn og unge gennem 'Fritidserklæringen' og den såkaldte 'ALLEMED-ordning'. Fritidserklæringen er en intentionsaftale mellem den norske regering, Kommunesektorens organisation (KS) og frivillige organisationer med formålet om at sikre, at alle børn, uafhængig af forældrenes sociale og økonomiske situation, skal have mulighed for at deltage i mindst én organiseret fritidsaktivitet sammen med andre børn.

Som supplement til Fritidserklæringen i Norge, har man udarbejdet arbejdsmodellen 'ALLEMED' som er et gratis, nationalt værktøj, der skal gøre det lettere for lokale aktører at inkludere alle i fritidsfællesskaberne.

Hensigten med ALLEMED er at samle kommunalt ansatte, beslutningstagere, lokale frivillige, erhvervsliv og børn og unge selv til en fælles samtale, med målet om at skabe en fælles bevidsthed og sikre konkrete handlinger om, hvordan man får alle med.

Tankerne bag dette initiativ minder om den helhedstænkning, som aktørerne i fokusgruppeinterviewene efterspørger i Danmark, hvor Aalborg Kommune bliver fremhævet som et eksempel på, at helhedstænkningen indimellem lykkes i Danmark på lokalt plan.

Det minder i princippet også om tilgangen i DIF og DGI's fælles satsning *Bevæg dig for livet* (BDFL), hvor de i fællesskab går i samarbejde med kommunerne og sikrer et samarbejde på tværs af forvaltninger om forskellige indsatser på idrætsområdet. Forskellen er dog, at BDFL har haft et ophæng i de to hovedorganisationer, mens ALLEMED arbejder ud fra et samarbejde mellem stat, kommuner og diverse lokale frivillige og private aktører.

Selvom ALLEMED og Fritidserklæringen arbejder ud fra en strukturel tilgang med udrulning af indsats på tværs af alle landets kommuner, viser en evaluering fra 2023, at der i praksis er forskel på, hvor udbredt arbejdet er, og hvor godt det fungerer på tværs af kommuner, lige som situationen aktuelt er i Danmark (Myksvoll et al., 2023: s. 40).

I Holland har man etableret et omfattende nationalt program for såkaldte nabolagstrænere (buurtsportcoaches). Disse trænere arbejder på at skabe forbindelser mellem skoler, boligkvarterer, kommuner og idrætsstilbud, og deres rolle fungerer som en slags brobygger i nærmiljøerne, hvor de hjælper med at koordinere og fremme idrætsaktiviteter og fysisk aktivitet. Her er fokus ikke udelukkende på børn og unge som i Norge¹⁹.

Den hollandske tilgang minder lidt om Danmarks Idrætsforbunds ansættelse af lokale børn- og ungeansvarlige til at udvikle såkaldte spydspidsforeninger, selvom de ansatte i dette regi udelukkende arbejder på at booste udvalgte foreninger under DIF lokalt, og ikke som sådan samarbejder bredt i et lokalområde. Nabolagstrænerne fra Holland minder også om et nyt projekt i Varde Kommune: 'Community Varde', der har fokus på at øge trivsel og styrke sammenhængskraften i udvalgte mindre lokalsamfund med afsæt i 'sociale viceværter'.

På vej mod 'fremtidens inkluderende idræt for alle'?

I en antologi fra 2020 med fokus på sport, velfærd og socialpolitik i EU, slutter bogen af med at konstatere, at "*forandring er nøglen til samfundet, eftersom intet samfund kan eksistere uden*" (Scheerder, 2020). Efterfølgende påpeger forfatteren tre centrale spørgsmål om fremtidens idrætspolitik i EU (oversat fra engelsk):

- 1) I hvilket omfang har den etablerede sportssektor stadig en dominerende position, hvorfra de regerer sportsverdenen?
- 2) I hvilket omfang har magthaverne tilpasset sig nye udfordringer og behov i samfundet?
- 3) I hvilket omfang har nye aktører overtaget styre-positionen, så de kan anses for at repræsentere den moderne sportsverden?

Disse spørgsmål lægger op til en retorisk debat om 'det etablerede' vs. 'det nye', som i dansk kontekst til en vis grad kan overføres til diskussionen om, hvorvidt hovedorganisationerne skal have hele – eller størstedelen af – den statslige finansiering kontra, hvorvidt der skal gives plads til flere og nye aktører.

Denne rapport har ikke til hensigt at bringe svar eller konkludere i forhold til fremtidens aktørlandskab men har belyst, at der aktuelt bliver arbejdet på mange forskellige fronter og med flere forskellige metoder – både med afsæt i projekter og koncepter vokset ud af de etablerede idrætsorganisationer, og med afsæt i særligt tilrettelagte tilgange og metoder hos helt nye aktører.

¹⁹ Se bl.a. en beskrivelse af nabolagstrænere i denne artikel: [Fremtidens idrætspolitik. Hvad kan vi lære af Holland? – IdrætsPlatformen](#)

I dag kan man tale om, at idrættens verden er karakteriseret ved stor diversitet og mangfoldighed, både hvad angår udbuds-/aktørsiden og på forbruger-/målgruppensiden. Jo flere forskellige aktører og tilbud der eksisterer til forskellige målgrupper lokalt, desto større er udbuddet og valgmulighederne, og overordnet set betyder dette, at udøverne står et meget bedre sted i dag end for årtier siden.

Spørgsmålet er dog, i hvilken grad man også – med afsæt i de tre overordnede fremtidsønsker om bedre grundfinansiering, bedre vilkår for samarbejde og mere fokus på helhedsorienterede indsatser – skal tage det nye, mere pluralistiske aktørlandskab i betragtning, når man udvikler politiske strategier for 'fremtidens inkluderende idræt for alle' som en vigtig del af vores velfærdssamfund i fremtiden.

Afrunding

Denne rapport indeholder en omfattende kortlægning af aktørlandskabet i Danmark, der arbejder med at fremme inkluderende idræt for alle. Kortlægningen danner både et overblik over lokale tilbud til forskellige målgrupper og ser på de aktører, der opererer mere nationalt og har tilbud på tværs af flere kommuner.

Gennem en analyse baseret på fokusgruppeinterviews med de nationale aktører er der identificeret både centrale potentialer og udfordringer, som aktørerne står overfor, samt fremadrettede bud på, hvordan aktørerne ser, at landskabet kan formes for at styrke arbejdet med at sikre idræt for alle.

Aktørerne peger på fire centrale potentialer i arbejdet med inkluderende idræt for alle:

- **Succes med aktuelle indsatser og metoder:** Aktørerne har udviklet effektive metoder til at inkludere sårbare målgrupper i idrætsfællesskaber. Deres erfaringer viser, at de kan gøre en betydelig forskel, men de mangler ofte langsigtet økonomisk støtte for at udnytte deres fulde potentialer.
- **Aktivering af de mest udsatte grupper:** Aktørerne har en unik evne til at nå de mest udsatte grupper, som ellers ikke ville deltage i idrætsfællesskaber. Deres tilgange er målrettet specifikke behov og barrierer, hvilket gør dem i stand til at tilpasse aktiviteterne til målgruppen.
- **Samarbejde med andre aktører:** Der er store potentialer i at styrke samarbejdet mellem aktørerne selv og med kommunerne. Et tættere samarbejde kan skabe synergi og sikre bedre udnyttelse af ressourcerne, hvilket kan føre til mere effektive og bæredygtige løsninger.
- **Mindset og gatekeepere:** Inkluderende idræt handler i høj grad om at have det rette mindset. Gatekeepere, såsom lærere, socialpædagoger og forældre, spiller en afgørende rolle i at sikre, at sårbare målgrupper får adgang til idrætsfællesskaber. Deres støtte og opbakning er essentiel for at realisere potentialer.

Centrale udfordringer står i vejen for at indfri potentialerne:

- **Manglende langsigtet økonomisk støtte:** En af de største udfordringer er manglen på stabil og langsigtet finansiering. Aktørerne er ofte afhængige af projektmidler og kortsigtede donationer, hvilket skaber usikkerhed og begrænser mulighederne for at skalere og videreføre succesfulde indsatser.
- **Samarbejdsbarrierer:** Der er strukturelle barrierer for samarbejde mellem aktørerne og kommunerne. Manglende økonomi og en fragmenteret tilgang gør det svært at etablere meningsfulde og langsigtede samarbejder.
- **Idræt som en 'kan-opgave' frem for en 'skal-opgave':** Idræt og fysisk aktivitet bliver ofte betragtet som en ekstra opgave snarere end en central del af arbejdet med sårbare målgrupper. Dette mindset begrænser prioriteringen og ressourcetildelingen til inkluderende idræt.

- **Manglende holistisk tilgang:** Der er behov for en mere helhedsorienteret tilgang, hvor idræt og fysisk aktivitet bliver anerkendt som en vigtig del af arbejdet med sårbare målgrupper. Dette kræver bedre samarbejde på tværs af sektorer og forvaltninger.

Bud på fremadrettede løsninger, der skal sikre en systemisk tilgang til inkluderende idræt for alle:

1. **Sikring af driftsøkonomi:** Der er behov for en strukturel ændring og langsigtet finansiering fra stat, kommuner og fonde for at sikre drift af inkluderende idrætstilbud. En stabil økonomi vil give aktørerne mulighed for at planlægge og gennemføre langsigtede indsatser.
2. **National platform for samarbejde:** Etablering af en national platform kan facilitere videndeling og koordinering mellem aktører. Dette vil styrke samarbejdet og sikre, at ressourcerne udnyttes optimalt.
3. **Helhedstænkning og anerkendelse af idræt som en central del af arbejdet:** En holistisk tilgang, der anerkender idræt som en central del af arbejdet med sårbare målgrupper, er nødvendig for at udnytte synergier og potentialer. Dette kræver en ændring i mindset og en strukturel tilgang, hvor idræt bliver en integreret del af de sociale og sundhedsmæssige indsatser.

Perspektivering

Aktørernes ønsker om sammenhængskraft, samarbejde og helhedstænkning minder om arbejdet i Team Danmarks samarbejdskommuner, hvor en koordineret indsats sikrer sammenhæng mellem forskellige aktører. Ligeledes kan modeller fra andre europæiske lande, såsom Norges ALLEMED-ordning og Hollands nabolagstrænere tjene som inspiration for fremtidige løsninger i Danmark.

Samlet set peger rapporten på behovet for en systemisk forandring, der sikrer bedre vilkår for arbejdet med inkluderende idræt for alle. Dette kræver en fælles indsats fra stat, kommuner og civilsamfundet for at skabe en mere sammenhængende og bæredygtig tilgang til idræt og fysisk aktivitet for sårbare målgrupper.

Litteratur

Ibsen et al. (2021). https://www.sdu.dk/da/forskning/danmark_i_bevaegelse/publikationer - notat om kommunale forskelle

Sundhedsstyrelsen (2023). <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2023/Social-og-geografisk-ulighed-i-sundhedsydelser>

Bøje & Riiskjær (2023). *Dansk Idrætspolitik: Idrætten i Kulturministeriet gennem 50 år*. København: Gads Forlag.

Darcy et al. (2020). "Why can't I play?": Transdisciplinary learnings for children with disability's sport participation. *Social Inclusion*, 8(3), 209-2.

Kulturministeriet (2009). *Idræt for alle. Breddeidrætsudvalgets rapport. Konklusioner og forslag*. København: Kulturministeriet.

Pecnikar Oblak & Campos (2023). "Narrowing the Definition of Social Inclusion in Sport for People with Disabilities through a Scoping Review". I *Healthcare* 11(16): 2292.

Pilgaard (2019). *Idræt for socialt udsatte. Et blik på aktørerne*. Aarhus: Idrættens Analyseinstitut.

Pilgaard et al. (2022). *Idræt for mennesker med funktionsnedsættelser i Danmark*. Aarhus: Idrættens Analyseinstitut.

Pilgaard & Nielsen (2018). *Idræt i danske kommuner – arbejdspapir*. Aarhus: Idrættens Analyseinstitut.

Powell & DiMaggio (1983). "The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields" I *American Sociological Review*, Vol 48, No. 2, s. 147-160.

Rask et al. (2022). *Danskernes motions- og sportsvaner 2020*. Aarhus: Idrættens Analyseinstitut.

Scheerder (2020). "Conclusion: Established models of European sport revisited from a socio-political approach" I *Sport, welfare and social policy in the European Union*. Redigeret af Porro et al. Routledge Research.

